

105738

HUSZONKILENCEDIK JELENTÉS.

AZ

EMKE

1913. ÉVI

JELENTÉSE

AZ 1913. ÉVI DEC. HÓ 8-ÁN
KOLOZSVÁRT TARTANDÓ

**XXIX. RENDES
KÖZGYŰLÉSRE**

IRTA ÉS ÖSSZEÁLLITOTTA :
PÁKÉI

SÁNDOR JÓZSEF

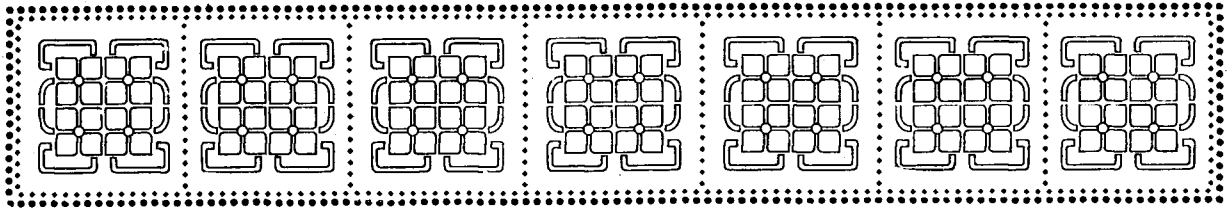
UDV. TANÁCSOS,
TISZTELETI ALELNÖK-FŐTITKÁR.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A)

BCU Cluj **ÖSSZEFOGLALÁS.** Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TISZTELT KÖZGYÜLÉS!

Hiven az utóbbi években ügyrendtartásilag bevezetett amaz eljáráshoz, hogy tekintettel az Emke állandó működését feltüntető nyomtatott havi „Értesítő“-re, mely a tagok és a napisajtó számára díjtalanul jár, az évi jelentések az áttekinthetőség kedvéért csak röviden és egybefoglalva állíttassanak össze: van szerencsénk ennek megfelelően a legutóbbi év munkásságáról és eredményeiről összevontan és tömört sorokban a következőkben számolni be:

A) ÜGYFEJLESZTÉS.

A múlt 1912. évi nov. 17-én Kolozsvárt tartott közgyűlés határozatai, amint azok e jelentés 22—31. lapjain között jegyzőkönyvben foglaltaknak, végrehajtottak. A tiszteleti alelnök-főtákar által a direktorium és illetve fokozatosan a választmány határozatából 4. jegyzőkönyvi szám alatt tartott közgyűlési beszéd, melyben „az Emke ellen intézett hírlapi és más vádak és támadások visszaverésével és visszaütésével“ kapcsolatban arra a két kérdésre történt felelet, hogy az egyesület: 1. Kulturális téren miért végez állami munkát? 2. És miért nem inkább közgazdasági vállalatitérre adja magát? Nagy Károly direktoriumi tag közgyűlési javaslata értelmében „Az Emke munkatervéhez“ cím alatt kinyomatva, a kiadvány a tagok és az egyesület munkatervéhez felkért szakértők kezéhez, valamint a napisajtó használatára általános tájékoztatóul szétküldetett. A József királyi herceg Ő Fensége nevére a közgyűlésen megszavazott, illetve szétosztott 10.000 K néptanítói jutalom megfelelő kézbesítése tárgyában intézkedtünk. Az ujonnan megválasztott tiszteleti, tisztikari és választmányi tagok értesítettek. A jegyzőkönyv a kiküldött 3 tagu bizottság által hitelesítve van.

1. Múlt évi közgyűlés.

A folyó 1913. évi közgyűlés a választmány határozatából dec. 8-ikára — és a viszonyokra való tekintettel — ismét Kolozsvárra tüzetett ki és pedig figyelemmel Magyarország első közoktatásügyi minisztere, Eötvös József báró születésének folyó évi szept. 3-án végbe ment századik évfordulójára, aza, hogy a közgyűlés főtárgyát az Alapszabályok 16. §-ában előirt rendes tárgysorozaton kívül az Eisler Mátyás dr., neol. izr. főrabbi indítványozta Emlékbeszéd képezze,

2. Folyó évi közgyűlés.

amelyre a nov. 12-én tartott népes választmányi ülés egyhangú, lelkes határozatából Apponyi Albert gróf v. b. t. t. urat, az Emke örökös disztagját és egyik legnagyobb alapítóját sikerült megnyerni, aki az egyesület iránt állandóan tanusított munkás érdeklődésével és áldozókész támogatásával a megbízatást ezuttal is örömmel elfogadni és teljesíteni kegyeskedett. Tekintettel pedig a fennálló új munkatervi és szervezeti kérdésekre, a választmány fenti nov. 12-iki üléséből kimondta azt is, hogy egy, jan. 6-án tartandó munkatervi szaktanácskozmány után legkésőbb febr. elejére egybehívandó rendkívüli közgyűlésen fog e tárgyakban és a kapcsolatos ügyekben határozni s a folyó évi rendes közgyűlésen legfeljebb a munkatervi anyag bemutatása és az azelőtti vál.-i gyűlésen valamelyes előkészítő megbeszélés történik, de egyébként a végleges határozat a rendkívüli közgyűlésre utaltatik. A választmány kívánatosnak mondta ki, hogy a költségvetés megállapíthatására való tekintettel jövőre a közgyűlések lehetőleg tavaszkor tartassanak s ebből kifolyólag az 1914. évi költségvetést közbevetőleg már most, a dec. 8-iki közgyűlésen bemutatjuk.

Az új Munkaterv felfektetését a tiszteleti alelnök-főtítkárnak 3. Új munkaterv. a múlt évi nov. 17-iki közgyűlésen tartott „Az Emke munkatervéhez“ című beszéde, illetve előadása alapján, mely általános tájékoztatóul ki is nyomattatott, a következő mód és eljárás útján állapította meg létrehozandónak az igazgató-választmány folyó évi apr. 12-iki ülése: I. A fenti általános rész. II. Közmuvelődési rész: a) Bekérendők az erdélyi 16 kir. tanfelügyelőnek a szükséges állami, községi és felekezeti iskolaépítésekre és fejlesztésekre, óvók, gyermekmenedékhelyek, napközi otthonok, internátusok, népházak és ifjusági egyesületek szervezésére vonatkozó adataik és előterjesztéseik, pénzügyileg is számszerű meghatározásokkal, tekintet nélkül a fedezet kérdésére, aminek megoldása későbbi dolog. Ez alapon véleményeiket elő is terjesztették: Alsó-Fehér, Nehéz János; Beszterce-Naszód, Erdődi János; Brassó, Pintér Gábor dr., kir. tanácsos; Csík, Lengyel Róbert; Fogaras, Sztáncsek Zoltán dr.; Háromszék, Csánki Gyula dr.; Hunyad, Dénes Károly; Kis-Küküllő, Szabó Mihály dr.; Kolozs, Váró Béni kir. tanácsos; Maros-Torda, Deák Lajos kir. tanácsos; Nagy-Küküllő, Benedek Mihály; Szeben, Munka Sándor; Szilágy, Nagy Károly; Szolnok-Doboka, Kéhrer Károly; Torda-Aranyos Bárdos Ádám és Udvarhely vármegye részéről Hajdu Ferenc kir. tanfelügyelő. b) Felszólítandók az erdélyi magyar egyházak főhatóságai is a szorosán vett kulturális szükségletek tárgyában előadók megnevezésére, minek alapján ez ad-hoc tiszttöltésére bejelentettek, illetve vállalkoztak: Kóródy Péter dr. róm. kath. kanonok, egyházmegyei tanfelügyelő; Nagy Károly ref. egyházkerületi főjegyző, teol. tanár; Kircknopf Gusztáv ev. lelkész, Kolozsvár; Tarcsafalvi Albert áll. isk. igazgató, unitárius részről; Várkar, P. Arthur lapszerkesztő, Gyergyószentmiklós, a magyar gör. kath. egyház részéről; és Eisler Mátyás dr. kolozsvári neol. ízr. főrabbi. III. Közgazdasági rész: a) Iparügyi előadók, illetve javaslattevők: Szerényi József v. b. t. t., ny. kereskedelmiügyi államtitkár, orsz. képviselő és Hegyi Gyula kir. ipari főfelügyelő. A vélemények bekértek a kolozsvári, marosvásárhelyi és brassói kereskedelmi- és iparkamarától is, ahonnan Gáman József, Sz. Szakáts Péter és Binder Ernő adták meg a felvilágosítást. b) Földbirtokpolitikai előadó: Tokaji László az Erdélyi Gazdasági Egylet titkára. Mindez anyag a dec. 8-iki közgyűlés előtti rk. választmányi ülésben bejelentetvén, 1914. jan. 6-án szaktanács-

kozmány elé terjesztetik s a tervet véglegesen a febr. első felében megtartandó rk. közgyűlés fogja megállapítani és elfogadni.

Az egyesület új szervezetének, illetve reorganizációjának 4. Új szervezet. alapját hivatott megvetni ama terjedelmes munkálat, melyet e sorokkal egyidejűleg „Az Emke újjászervezése kérdéséhez“ cím alatt a t. alelnök-főtítkár készítetett és bocsátott nyomtatásban a tagok, illetve a közgyűlés rendelkezésére. A munkálatban visszatekintést vetve az egyesület immár közel 30 éves történetére, a tapasztalat és gyakorlat alapján első sorban és főleg az elnökségi, direktóriumú és igazgató-választmányi szervezetben látja a hibát, midőn a t. alelnök-főtítkár — ugymond — e terjedelmes és cífra cím alatt a régi alapszabályok és közgyűlési határozatok szerint „az elnökséggel egyetértőleg vezetvén az egyesület minden teendőjét“ s fel lévén ruházva „az alelnökököt alapszabályilag megillető hatáskörrel,“ voltaképen ügyvezető alelnöki hatáskört töltött be, amit azonban így kimondani azért nem lehetett, mert a régi alapszabályok szerint az elnökség tagjai fizetést nem élvezhettek, már pedig a t. alelnök-főtítkára nézve jegyzőkönyvíleg ki lévén mondva, hogy „elvárja tőle a választmány, mikép minden erejét az Emkének szentelendi“ s „hogy más hivatalt vagy állást nem viselhet, csak megbízatást (mandátumot) elfogadni jogosult,“ következik, hogy ily körülmények közt az Emkét egészen díjtalanul nem szolgálhatja. Az új alapszabályok azonban, melyeket nem a t. alelnök-főtítkár készítetett, nem ismerve főtítkárt, ellenben a szükség szerint az elnökség tagjainak is biztosítva fizetést, sőt nyugdíjat is, a negyedszázad óta megszavazott, de takarékoságból soha be nem töltött titkári állás kimondott beállítása mellett evidenssé váltott a t. alelnök-főtítkár hatásköri kérdésének immár címleges rendezése azért, mert az elnökség tagjai közt a múltban is folyton ez adott a legtöbb félreértésre és kellemetlenségre okot, aminek elhárítását az ügy és a feszélyezés nélkül való dolgozhatóság érdekében annál inkább kéri maga az érdekelt is, mert a múlt év nov. 17-iki közgyűlés 4 jegyzőkönyvi szám alatt alternatívának mondva ki a „főtítkári, ügyvezető alelnöki, vagy igazgatói“ állást, ebben is a t. alelnök-főtítkár álláspontjának igazolása foglaltatik. A másik javaslata a direktórium szervezetére vonatkozik, azt állítva, hogy egy titkos, zártkörű másodválasztmány, mely az ügyeket a választmány számára előkészíti és végrehajtja, néhány tag megegyezése mellett nyomasztó teherként nehezedhetik az előadó titkár, vagy ügyvezető alelnök lelkiismeretére, ki ha nem akar folytonos surlódás és megrovás oka lenni, kénytelen esetleges különvéleményeivel, vagy leszavazott előterjesztéseivel a választmányban hallgatni, vagy félreállani, különben, amint a t. alelnök-főtítkárval egész életén át történt, folytonosan meglepetéseknek és tárcakérdéseknek teszi ki magát, ami minden embertől nem követelhető. Előmozdítja ezt az igazgató-választmány azon képtelen és hasonló más nélkül álló szervezete, mely szerint a rendes tagok sorából 3 évre választott 32 tagon kívül a közgyűlés megbízásából e voltaképi legfontosabb mozgató szerv korlátlan és minden megszorítás nélkül való részese mind a 2 ezeret haladó örökös és alapító tag, kiknek joga 1000, illetve személyeknél 200 K alapító tagsági díjjal örökre tart, de kik a gyűlésekre való rendes és következetes eljárásra nem kötelezhetők, úgy hogy míg a rendes tagok három igazolatlan mulasztás után a választmányi tagságról lemondottnak tekintendők és 3 évenként ki is választhatók, addig az alapítók alkalmilag és ötletszerűleg kérdésenként összeállva és csoportosulva, az ügyvezetés

folytonosságát és következetességét zavarólag nemcsak befolyásolhatják és megakaszthatják, hanem útjából ki is zökkenhetnek. Ez ellen 30 éven át csak az elnökség és tisztikar teljes egyetértésével és összetartásával és főleg a t. alelnök-főtítkárral rész elszántságával lehetett folyton megküzdeni: most azonban szükségessé vált az olyatén szabályozás, hogy a régi alapítók szerzett joga megtartásával, jövőre az alapszabályok megváltoztatása mellett ne vétessenek fel ily minimális (200 K) anyagi cenzus mellett korlátlan jogú választmányi tagok, a régiek is azonban kéressenek föl, hogy számíthat-e az egyesület részükről az ülések oly látogatására, mint ez a választott tagokra nézve fennáll s ha nem nyilatkoznak, az ily tagok külön tartandók, „míg a természet és az idő elvégzi a maga rosta-munkáját“ s az Emkében az egyensúly és a választmányi igazgatás folytatatosága helyreáll. A fenti munkálat szerint az Emkében ez a három pont a szív, agy és tüdő, a legfontosabb három szerv életműködésének helyreállítása az első dolog, mely után sorrendben „már könnyűszerűleg fog következni a fiókok újjászervezése, melynek vezető tagjai a központba is beválasztandók“ s valódi friss levegővel a központ és a vidék közötti egészséges és eleven érintkezés szabad utra talál. Ezt akarta előmozdítani a t. alelnök-főtítkárral az Erdélyrészi tanítóegyesületek szövetsége folyó évi nov 15-iki kolozsvári közgyűlésén tartott ama beszédével is, amelyben Erdély közgazdasági, ipari s földművelésügyi érdekeit és teendőit fejtegetve, a földbirtokeladásokkal és más társadalmi bajokkal szemben községenkénti örszemekül és bizalmi közegekül az erdélyi egész magyar tanítóságot az Emkébe való belépésre kérte és szólította fel, ami ott nagy lelkesedés közt kimondatott. A három első pont tárgyában tanulmányozás és javaslattevéssel véget a választmány 1913. nov. 12-iki üléséből Bánffy Ernő báró nagybirtokos, alapító tag elnöke alatt, Gajzágó Ferenc ny. kir. ítélőtáblai bíró, Gáspár János v. orsz. képviselő, földbirtokos, Gergely Sámuel dr. egyetemi rk. tanár, Haller Gusztáv dr. ügyvéd, Emke-jogtanácsos, Sárkány Lajos dr. ref. főgimn. tanár és Székula Ákos ellenőr tagokból egy bizottságot küldött ki, melynek célja e tárgyban véleményes javaslatot előterjeszteni.

Ismerve a magyar véralkat lelkes és áldozatkész temperamentumát, egyidejűleg a negyedszázados örömnappal, kétszázhuszezer gyűjtőív kibocsájtása mellett megkezdtük az új gyűjtés, új vagyonszerzés nagy munkáját is, mert az Emke munkája nem áll meg, a küzdelem az erdélyirészben nem szünetel. A felhíváson ismertette az egyesület elért eredményeit, ez alapon kértük az utóbb elért támogatást s ennek köszönhető, hogy a tavalyi 77394 K 89 f. gyűjtéshez majdnem ugyanannyi, ugymint 76465 K 41 f. járult az idén is, ami együtt 153,860 K 30 f. annyi a mennyit legjobb esztendeinkben is alig remélhetünk. Pedig az utóbbi évtizedek alatt soha sem volt a közgazdasági helyzet nyomottabb és kedvezőtlenebb, mint az utolsó két esztendőben úgy, hogy ezen a téren is elvégzett akciónkról minden további megjegyzés nélkül beszélhetnek a számadatok maguk.

Hiven az Emke azon törekvéséhez, mellyel már az alakulástól kezdve a nemzetegység és az Unió társadalmi következményei érdekében szükségesnek és keresendőnek mondta ki a testvér- és rokonegyesületekkel való érintkezést, folytattuk a legszorosabb és barátságosabb együttműködést, mely első sorban az Orsz. Közmuvelődési

és Orsz. Szabadoktatási Tanács, valamint a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa három nagy testületével való vállvetett működésből áll. Béli Ákos gróf elnök, valamint a tiszteleti alelnök-főtítkárs mint állandó kiküldöttek, hozzászólásokkal, javaslatokkal és megbízatások elfogadásával részt vettek az elsőnek budapesti igazgatósági ülésén (febr. 27.), valamint közgyűlésén (ápr. 30.); a második (febr. 20-iki összes és márc. 2-iki rendes) és harmadik (közgyűlés 1912. okt. 20.) hasonló üléseit ugyanily módon a főtítkárs látogatta, melyekhez járult a Magyar Társadalomtudományi Egyesület febr. 17-8-án és folytatólag tartott nemzetiségi konferenciáján és illetve szövegező gyűlésén való elnöki és főtítkárs, az O. M. G. E. birtokpolitikai osztályának máj. 5-én tartott erdélyi földbirtokpolitikai értekezletén s az Erdélyi Gazdasági Egyletnek máj. 18-iki és jun. 4-iki hasonló célú előtanácskozásain való főtítkárs részvétel, mely utóbbi szintén képviselőnk mellett a szept. 5—8-iki kolozsvári Orsz. Gazdaggyűlés megtartásához vezetett. Tárgyalásokat folytattunk és egyetértőleg jártunk el az Orsz. Magyar Gazdaszövetséggel és az Orsz. Altruista-bankkal s a szorosán vett testvéregyesületek közül egyebek mellett: a Fmke szept. 8-án Pöstyénben tartott közgyűlésén, a lapok szerint „tartalmas beszéd“ mondásával is Nagy Károly dir. tag, a Székely szövetség aug. 25-iki előpataki közgyűlésén Bogdán Arthur takp. igazgató, alapító tag, az Erdélyi Múzeum Egyesület okt. 12-3 gyulafehérvári vándorgyűlésén Novák Ferenc kir. tanácsos, polgármester, fiókválasztmányi elnök képviseltek. Az Dmke 1912. nov. 10-én Makón tartott közgyűlését a Gallovich Jenő tiszteleti alelnök-főtítkárs ellen intézett méltatlan és igaztalan támadások megszűntése s illetve az igazság kiderítése alkalmából, valamint az 1913. jun. 6-án Szegeden tartott közgyűlést sürgönyileg üdvözlöttük. A nov. 23-án Szegeden tartott igazgatósági ülésén az Emke t. alelnök-főtítkárs, mint a D. M. K. E. t. elnöke személyesen vett részt. Érintkezésben álltunk ezenkívül a Temesvári Arany János és Bácsbodrogvármegyei Irodalmi Társaság, Debreceni Csokonai és Eperjesi Széchenyi Kör, Gömör-Kishontvármegyei Közművelődési Egyesület, Gyöngyösi Irodalmi Társaság, Kassai Kazinczy-kör, Nógrádvármegyei Nemzeti Intézet, Orsz. Iskola-egyesület, Szepesvármegyei óvókör, Nagyváradí Szigligeti Társaság, Torontálvármegyei Közművelődési, valamint az Udvarhelyvármegyei Népművelési Egyesület elnökségeivel. A nem szorosán vett közművelődési vagy rokon egyesületek sorából részt vettünk az Erdélyrészi Tanítóegyesületek Szövetsége 1913. nov. 15-iki kolozsvári közgyűlésén, a főtítkársnak a Néptanítók teendői az erdélyi földbirtokpolitika körül című szabadelőadásával s az Erdélyrészi Gyorsírók társasága jun. 7-iki első ünnepélyes estélyén Kolozsvárt. Képviseletünk magunkat ugyancsak a főtítkárs által a kolozsvári „Máriánus“ r. kath. tan.- és nevelő intézet 1913. jun. 12-iki zászlószentelő ünnepén, mely lobogóra a főtítkárs írta jellege alkalmaztatott. Csereviszonyban álltunk ezenkívül a Kolozsvári Kereskedelmi és Iparkamara, Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Tudományos Akadémia, Magyar Védő és Magyar vöröskereszt egyesület, Magyarhoni Földtanitársulat, Magyarországi Good-Templar Rend, Orsz. Gyermekvédő Liga, Prot. árva-egylet, Székely Nemzeti Múzeum, az Astra („Transilvânia“) stb. hivatalos kiadványaira és nyomtatványaira nézve stb.

Az igazgató-választmány a múlt közgyűlés óta nov. végéig tartott **7. Igazgató-**4 rendes ülést. Mindeniken Béli Ákos gróf v. b. t. t. elnökölt; **választmány.** előadott a tiszteleti alelnök-főtítká, pénzügyekben Merza Lajos udv. tanácsos, főpénztáros, egy esetben Szekula Ákos ellenőr; jegyezték Balogh Károly és Pallós Albert 2-2, Gál Kelemen dr. és Rietly Károly 1-1 ízben. Hozatott 153 fő- és 84 al, összesen 273 határozat. Az üléseket az idén — az egyesületben felmerült sajnálatos személyi okokból — 71-en, majdnem kétszer annyian látogatták, mint a tavaly, jobbára csak kolozsváriak; vidékiek csupán ketten jelentek meg ez üléseken. Tartatott ezenkívül apr. hó 5-én egy választmányi jellegű, bizalmas értekezlet, melyen a körülírt meghívónál fogva mintegy 40—50-en voltak jelen. Vitára adott alkalmat a választmányi ülések jegyzőkönyveinek hitelesítési és kiadványozási módja; azonban egyelőre, további intézkedésig, a régi gyakorlat tartatott fenn.

A direktórium tartott a múlt közgyűléstől nov. hó végéig **8. Direktórium.** 5 ülést. Ezek közül 4-en Béli Ákos gróf, 1-en a tiszteleti alelnök-főtítká elnökölt. Jegyezték: Balogh Károly 3-szor, Gál Kelemen dr., Pallós Albert és Szekula Ákos ellenőr 1-1-szer. Hozatott 171 fő- és 87 alhatározat, összesen 258. Ez állandó jellegű bizottság főleg a választmányi ülések tárgyai előkészítésével s a mindennemű beérkezett vélemények felülbíráásával, részben a végrehajtással is foglalkozott. A títká tagjain kívül részt vettek az üléseken Nagy Károly és Márki Sándor dr. választott direktórium tagok; egy hely üres és betöltésre vár.

A negyedszázados jubileumot követőleg ez évben is folytattuk **9. Megyei, városi** a fiókválasztmányok, ezen fontos vidéki szerveink újjászerve- és járási fiók-zési munkáját. Különösen kiemelendő ezen a téren a nemzetiségi **választmányok.** viszonyainál fogva annyira jelentős Torda-Aranyos vármegyei választ-mány újjászervezése, melynek 1912. okt. 19-én, Torda város közgyűlési termében történt előértekezletére a tiszteleti alelnök-főtítká, a főpénztáros és Beregszászy László főkönyvezető jelentek meg; míg a dec. 1-én igen nagy érdeklődés mellett ugyanazon helyiségben lefolyt alakuló közgyűlésen a központot a tiszteleti alelnök-főtítká, Nagy Károly direktórium tag és M. Deák Zsigmond vál. tag képviselték. Ez alkalommal töröltettek a régi hátralékos tagok, ellenben 128 új alapító és rendes tag lépett be ujonnan s elnökké Fekete Ferenc bankigazgató, títkárrá ujólag is Kovács Dániel áll. polgári fiúiskolai tanár, jegyzővé Bodor Ákos dr., vm. I. al-jegyző, pénztárossá Velits Ödön és jogtanácsossá Szenkovits Aurél dr. választatott. Az új fiók lelkesen látott a munkához, új munkatervet készített, kimondta a kulturális és közgazdasági szükségletek számbavétele céljából a községekbe való ki-szállások rendezését, mely célból, valamint általán a berendezkedésekre a központ 1500 K pausál-összeget bocsátott rendelkezésre; központilag elkészítettük és 1000 példányban kinyomattuk a megyei választmány negyedszázados működésének törté-netét stb. — Búzgón működtek a szintén a jubileum után a tavaly megalakult Beszterce-Naszód vármegyei, elnök Fejérváry Jenő fő-ispán, títká Mihály Gábor áll. isk. igazgató, pénztáros Rohrlích Ede nagy-kereskedő; Csíkvármegyei-Gyergyóvidéki, elnök Görög Joachim szentszéki tanácsos, örm. szert. plébános, títká Vákár P. Arthur lapszerkesztő, pénztáros Sántha Albert r. kath. tanító és Szeben vármegyei, elnök

Gödri Sándor kir. ítélőtáblai bíró, titkár Nagy József ref. esperes, pénztáros Bod Péter áll. polg. isk. igazgató, fiókválasztmányaink; a régiek közül: az Alsó-Fehérvármegyei, Zeyk Dániel ny. főispán, elnök, központi alelnök, Török Bertalan v. orsz. képviselő, takp. vezérigazgató, alelnök és Müller Jenő dr. jogtanácsos; e területen Gyulafehérvárosi, Novák Ferenc kir. tanácsos polgármester, elnök és Csecskedy József pénztáros; Balázsfalvi járási, Simonffy Alajos ny. főszolgabíró, elnök és Schieszl Károly gyógyszerész pénztáros; Brassóvármegyei-Hétfalusi, Kiss Árpád ev. lelkész, elnök és Kocsis János áll. isk. igazgató, pénztáros; Fogaras vármegyei, Széll József főispán, elnök; Hajdú vármegyei és Debreczen sz. kir. városi Márk Endre udv. tanácsos, ügyvédi kamarai elnök; Hunyad vármegyei, Dénes Károly kir. tanfelügyelő, elnök; e megyében a Szászvárosi Dósa Dénes ny. Kun-kollegiumi igazgató, elnök; Kis-Küküllő vármegyei, Kemény Ákos báró főispán, elnök és Szentmiklóssy László dr. vm. gazdatanácsos, titkár; Maros-Torda vármegyei, Deák Lajos kir. tanácsos, tanfelügyelő, a vas-koronarend lovagja, elnök, Turnowszky Mór dr. járásorvos, titkár és Jenei István gyógyszerész, pénztáros; Nagy-Küküllő vármegyei, Somogyi István főispán, elnök, Fejér Imre ny. p. ü. számvizsgáló pénztáros. Udvárhely vármegyei választmányunk több mint negyedszázad óta bűzgő titkára Soly mossy Lajos dr. áll. főrealisk. igazgató nyugalomba vonulás és elköltözés folytán Emke-állásáról is lemondván, tőle a központ a legmelegebb köszönet kifejezése mellett az iratokat stb. átvette s az újjászervezkedés tárgyában intézkedtünk. Üdvözlétét fejezte ki az igazgató-választmány Turnowszky Mór dr. iránt Maros-Torda vármegyei választmányi több mint negyedszázados titkári működése alkalmából s köszönetét e választmány távozó pénztárosával, Petrács Géza birtokossal szemben. Magának a Csík vármegyei központnak állandó munkás pénztárosa Dájbukát Jakab vm. főszámvevő. A fiókválasztmányok részéről tagdíjakban beszállítottak: a Maros-Torda vármegyei 596, Gyergyóvidéki 112, Beszterce-Naszód vármegyei 80, Hétfalusi 68, Nagy-Küküllő vármegyei 32, Szeben vármegyei 28 és Csík vármegyei 12, együtt 928 K-t. Ujjászervezés alatt állanak a Brassóvármegyei és Szolnok-Doboka vármegyei választmányok. Maros-Tordavármegyei vál. a maga millennáris alapjából néptanítói jutalmakra az idén is 400 K-t szavazott meg. A fiókválasztmányok pénztári ügyei tárgyában a főkönyvvezető f. évi márc. 29-én Tordára, aztán máj., jun., és jul. hónapokban Marosvásárhelyre több helyszíni kiszállást eszközölt.

Az egyesület vagyona, dacára, hogy a rendes és pártoló 10. Lefolyt évi tagdíjak, továbbá a nem alapítványszerű adományok stb. többé **vagyonnövekedés.** nem tökécsittetnek s hogy nincs nap, amelyen hazánkban tömegesen új, meg új, köztük közművelődési egyesületek is ne alakulnának, a múlt évi közgyűléstől, szept. hó 1-től a folyó évi okt. 31-ig 3,704.423 K 91 f-ről 3,780.889 K 32 f-re emelkedett, a növekedés tehát amint már érintettük 76.465 K 41 f, ami megfelel annak az átlagnak, sőt túl megy azon, amivel az egyesület vagyona a fennállás óta, a nagy hagyatékok közbeeső éveit kivéve, növekedni szokott. A társadalom érdeklődése és áldozókészsége tehát fennvirraszt s nem vagyunk az állam zsebéből élő intézmény, mely addig virágzik, míg táplálja az adóhivatal. A

fenti vagyonban azonban csak 615.189 K. 79 f-rel van felvéve az egyesület 1708 kat. hold területű algyógyi, hunyadmegyei birtoka a rajta levő 120 gazdasági és más épülettel együtt, amelynek forgalmi értéke ma k. b. 1 millió K s nincsenek számítva azon biztos várandóságok és végrendeletileg vagy másképp előirt vagyonképzések, melyek az évek során feltétlenül növelni fogják az Emke vagyonát. Ezek összeállítása a következő:

1. Algyógyi Marosi vashid értéke, mely az egyesület időlegesen átengedett révjogával szemben az Emkéé lesz	293.054 — K
2. Nyilvántartott, de a kész vagyonba még fel nem vett hagyatékok értéke	50.000 — K
3. Emke iskolák és óvók letörlesztett %-a	57.320 — K
4. Miksa Zsuzsanna-féle 210.408 K 37 f-s alapítvány, mely a kamatok egyrészével 300.000 K-ra növelendő, különbözet	89.591·63 K
5. Kovács Sándor-féle 141.671 K 92 f-s alapítvány, mely az iméntiek szerint 200.000 K-ra növelendő, különbözet	58.328·08 K
6. II. Rákóczi F. és Zrínyi I. 18171 K 64 f-s alap, mely 20.000 K-ra növelendő, különbözet	1.828·36 K
7. Templomépítő 40.062 K 13 f-s alap, mely 50.000 K-ra növelendő, különbözet	9.937·87 K
8. Rendes és pártoló tagsági követelések, melyek ujak által is pótoltnak.	30.000 — K

Összesen: 590·059·94 K

Ha ezt, az algyógyi birtok valódi értékén kívül, a meglevő tényleges vagyonhoz számítjuk, úgy ma az Emke kész és várandó törzsvagyona 4.370,949 K 26 f, vagyis az ötödfélmillió K felé közeledik.

A kész vagyonnak megfelelően költségvetésünk, a vá- II. Az 1914. évi lasztmány intézkedéséből az 1914. évre is immár összeállítva 208.962 költségvetés. K 92 f-t tüntet fel. Látszólag ez 8128 K 17 f-rel kisebb a tavalyi 217.091 K 09 f-nél, valójában azonban a központilag elkölthető összeg 1.114 K-val nagyobb mint a tavalyi, mínek megfejtése az, hogy az algyógyi alapítványi birtok tavalyi 56.000 K bevétele a rossz gazdasági esztendő miatt az idén csak 46.758 K-ra lévén előirányozva, így ez egy tételre 9242 K különbözet esik. Ez az összeg azonban átmeneti tétel gyanánt, mely egészében a kir. földművelésügyi minisztert illeti, irreleváns lévén az egyesületre nézve, így minket nem is érint, ellenben a központilag felhasználható összeg tényleg megfelelőleg növekedett, bár az Emke-iparcikkek jutaléka is a rossz pénzügyi viszonyok miatt a választmány intézkedéséből 15 ezer helyett csak 12 ezerre prelámináltatott. Amíg tehát minden intézmény és vállalat megérzi az országban a rossz gazdasági, pénzügyi és abból folyó ipari és más viszonyokat, az Emke ennek dacára Isten segítségével lassan és fokozatosan megy előre, ami az ügy és eszme nemzeti fontosságának nyilván való tanujele.

Még a halálban sem szünő támogatással és messzire kirezgő 12. Uj hagyatékok, hazafias érzéssel emlékeztek meg az Emkéről azok az elhunyt honfitársaink és honleányaink, akik végrendeletükben hozzátartozóikon kívül az egyesületről

is a következőkben gondoskodtak: 1. Mult évi jul. 12-én hunyt el néh. Papp József dr., volt szeghalmi ügyvéd, kinek végrendelete időközben lebonyolítatván, a Magyar földhítelintézet útján 25.000 K névértékű befolyt záloglevél és 723 K 39 f készpénz hagyomány érte az egyesületet. A választmány jegyzőkönyvileg örökítve meg az elhunyt kiváló alapító emlékezetét, arcképét az Emke nagyjai arcképcsarnoka számára lefestette. Néh. Gelléri Szabó János háztulajdonos († 1908. nov. 26-án, Budapesten) egyesületünknek hagyományozott 5000 K összege és ennek 815 K 55 f időközi kamata a Pesti hazai első takarékpénztár útján az idén szintén befolyt. Néh. Takács Lajos ügyvéd († 1911. jan. 8-án) nejjével, Kéméri Eszterrel alkotott közös végrendelete alapján 3000 K-t hagyományozván, ez összeg az idén az időközi 450 K kamattal együtt a mezőtúri kir. adóhivaltól felvétellett; a további felosztás tárgyát képező budapesti ingatlan árverési vételárának összege azonban még nem tudható. Néh. Wurzinger József birtokos († 1900. jul. 1-én, Székesfehérvár) nejjével, szül. Kronhoffer Teréziával alkotott közös végrendelete alapján, az özvegye haszonélvezetével terhelt 200 K hagyományt Nosz Gyula székesfehérvári kir. közjegyző beküldötte. Néh. özv. Tóth Zsigmondné-betlenfalvi Nagy Zsuzsanna († 1911. okt. 25-én, Kolozsvárt) hagyaték-átadó végzése beérkezve, ez alapon a betlenfalvi és máréfalvi (Udvarhely vm.) ingatlanok — helyszíni számbavétellel — 10.000 K értékben az egyesület javára bekebelezettek. Új hagyatékok: kisváradí Farkas Ödön magánzó, volt budapesti lakos († 1912. dec. 10-én, Budapesten) 5000 K-t hagyományozott, mely összeget örökhatyó elhalálozása után egy éven belül kifizetni végrendeletileg fiaí köteleztettek. Gödri Eszter volt kolozsvári lakos († 1913. jul. 28-án, Kolozsvárt) végrendeletileg 1500 K-t hagyományozott, mely összeg a hagyatékadó végzés jogerőre emelkedése után az Emkének kifizetendő. Nemesapáti Kiss Elek ügyvéd, volt csornai lakos († 1913. márc. 24-én, Csornán) 1000 K-t hagyományozott, mely összeg életfogytiglani haszonélvezet megszünite után jut az egyesület tulajdonába. Kristyory János sütőmester, kereskedelmi és iparkamarai elnök, volt aradi lakos († 1913. jan.) 200 K-t hagyományozott, mely összeget fia Sándor be is szolgáltatta. Németh József erzsébetfalvi lakos végrendeletének szövege még ismeretlen. Reményi Antal volt ügyvéd, Emke-jogtanácsos († 1912. nov. 28-án, Budapesten) 500 K-t hagyományozott, mely összeget az örökösök a hagyaték átadó végzés után nyomban kifizetik. Korábbi hagyatékokból befolyt 45.188 K 94 f, újabb hagyatékok 8200 K, együtt 53.388 K 94 f és négy ismeretlen. Tárgyalás alatt levő részint életfogytiglani haszonélvezetekkel terhelt bevárando hagyatékok értéke 47.262 K 80 f.

Orökös tagsági alapítványát Szabadka sz. kir. város **13. Új örökös és alapító tagok.** előbbi 1000 K-jához újabb 1000 K-val növelte, Szentés rend. tan. város XXVII-ik 200 K-s részletét küldötte be. Alapító tagul beléptek: Bíró Balázs dr., ügyvéd, egyet. m. tanár, Kolozsvár; Hegedüs János dr., m. kir. honvéd főtörzsorvos, Budapest; Hétfalusi takarékpénztár r. t.; Planer Miksa dr., az Angol-osztrák bank igazgatója, Budapest; Lécfalvi Sípos Kamilló dr., író, Kolozsvár; ifj. Török István dr., ügyvéd, Kolozsvár; Özv. Tüzes Karácsonné-telegdi Róth Borcsa, Dés; Zsigmond Ákos birtokos, Hidalmás és Zsigmond Lajos birtokos, Kolozsvár, 200—200 K-val. Mészáros S. György bányaigazgató, Boryslawról, elhunyt neje, szül. Zemplényi Eugénia emlékére 200 K-s alapítványt

tett. Alapítványukat növelték: Özv. báró **Wodianer Albertné-Atzél Zsófia**, Pózsony, 1000 K, Erdélyi bank és takarékpénztár r. t. 250 K, Mocsvidéki takarékpénztár r. t. 200 K, Erdélyrészi magyar jelzáloghitelbank r. t. 100 K és **Sándor József** udv. tanácsos, tiszteleti alelnök-főtítkár 48 K összeggel. Ez alapítványok összege 4998 K-t tesz ki. Az örökös és alapító tagok száma ez idő szerint 2045. Örökös és alapító tagdíjban 5209 K folyt be.

A múlt közgyűlés óta belépett 320 új rendes tag, 12.800 K 14. Uj rendes és aláírással. A rendes és pártoló tagok száma, ez alapon az elhalt, pártoló tagok ismeretlen helyre költözött és elszegényedett tagok leírásával 6000; aláírt kötelezettségük mintegy 30.000 K-ra megy. Rendes és pártoló tagdíjakban befolyt 6938 K 10 fillér.

Első sorban említjük meg az Egyesült budapesti 15. Uj adományok fővárosi takpzt. 100 K és Öcsöd község 20 K adományát, és más gyűjtések mint amelyek évtizedek óta minden évben beküldetnek egyesületünknek. **Antalfy Lajos** ny. ezredes, Budapestről, az idén is, mint évek óta mindig, minden negyedévben 4 K-t küldött. További nagyobb adományok: **Nagyenyedi** kisegítő takpzt. 200. K, **Tiszafüredi** takarékpénztár két ízben együtt 45 K, **Bajai** takpzt. 40 K, **Tab** község (Somogy vm.) 20 K, **Nordroviczky György** és **Hász Ignác**, Kisvárdá, együttesen 15 K. Ezen alól 1—10 K-ig számosan nyújtottak adományt, az ország minden részéből, amint az a havi értesítőben megtalálható. Az adományok egy részét a **Templomépítő**-alaphoz csatoltuk. A Budapest pszékesfőváros és Kolozsvár területén elhelyezett perselyeinkből 164 K-t szedtünk ki ez évben.

Szám- és pénztárvizsgálatot folyó évi máj. 27-én 16. Szám-és pénztartottak **Bánffy Ernő** báró, nagybirtokos, elnök, **Gyárfás Be-** tár vizsgálat. nedek jószágigazgató és **Sárkány Lajos** ref. koll. tanár, mint számvizsgáló bizottsági tagok, mely alkalommal mindent rendben találva, ez alapon **Merza Lajos** udv. tanácsos, főpénztárosnak és **Szekula Ákos** ellenőrnek a közgyűlés által a felmentvény megadását javasolják.

Egyesületi veszteségeink voltak e közgyűlési évben: **Re-** 17. Gyász. ményi **Antal** ügyvéd, 48/49-es honvédszázados, Komárom egyik hős védője, Emke-jogtanácsos, elhunyt 1912. nov. 28-án Budapesten, 87 éves korában, kinek ravatalára **Berczik Árpád** mín. tanácsos, alapító tag vezetése alatt egy, **Árkay Kálmán** Orsz. Közművelődési Tanácsi ügyv. alelnök és a kolozsvári főkönyvvezetőből álló küldöttség tette le méltató szavak kíséretében, „A hős honvédnek és nagy magyarnak“ felírással a gyászkoszorút; **Réthi Lajos** oszt. tanácsos, kir. tanácsos, Hunyad vármegye ny. kir. tanfelügyelője s e megyei választmányának hosszú időn át volt elnöke, illetve alelnöke, az igazgató-választmányának is szintén hosszú időn át tagja, elhunyt 1912. dec. 25-én, Budapesten, 73 éves korában, kinek családját az Emke-résztvétirattal kereste fel ép úgy, mint az 1913. jan. 20-án Kolozsvárt 65 éves korában elhunyt **Barcsay Domokos** főrendiházi és Emke alapító-választmányi tag özvegyét is; míg **Bethlen Bálint** gróf, ny. főispán, választmányi tag, 1913. febr. 8-án Budapesten, 57 éves korában történt elhunytá alkalmából

Nagy Károly dir. tag vezetése alatt küldöttségileg vettünk részt a Bethlenben végbement temetésen, a ravatalra „Zászlótartójának az Emke“ felirással helyeztünk koszorút s a sírnál Szádeczky Lajos dr., egyetemi tanár, alapító-választmányi tag tartott az Emke nevében is bucsúztatót. A választmány mindenik esetben jegyzőkönyvileg örökitette meg az elhunytak emlékeit. Sürgönyileg fejezte ki a választmány részvétét az 1913. nov. 12-iki ülésből Bethlen Pál gróf, alelnök: nyíló virágkorában, 17 évvel elvesztett Etelka leánya elhunytá fölött is. — Alapító-választmányi tagjaink közül elhunytak: Bándy György, Szolnok-Doboka vármegye alispánja, a III. oszt. vaskoronarend lovagja, folyó évi nov. 16-án, 63 éves korában; jankafalvi Csátó János kir. tanácsos, ny. alispán, 48-as honvéd, folyó évi okt. 14-én, Nagyenyeden; dálnoki Gál Gyula földbirtokos, múlt évi szept. 7-én, Magyarkályánban; Gombos Ferenc lapszerkesztő, nyomdatulajdonos, folyó évi ápr. 11-én, Kolozsvárt; Horváth Kálmán ny. kuriai bíró folyó évi máj. 3-án, Kolozsvárt; Kein Adolf dr., ügyvéd, folyó évi okt. 16-án, Medgyesen; Tauszik B. Hugó kir. tanácsos, bankigazgató, kereskedelmi és iparkamarai elnök, múlt évi dec. 11-én, Marosvásárhelyt; Vályi Gyula dr., ny. egyetemi tanár, folyó évi okt. 13-án, Kolozsvárt és Vincze István birtokos folyó évi okt. 22-én, Kolozsvárt. Tekintettel, hogy az elhunytak az Emkének egy vagy más formában mindig készséges szolgálatára álltak, elköltözésök veszteség s szívből mondhatjuk el: Nyugodjanak csendesen s lelkeknek adjon az Isten örök boldogságot!

Átiratílag fejezte ki az Emke üdvözlétét 1912. máj. 1-én 18. **Üdvözletek.** Mailáth Gusztáv Károly gróf, v. b. t. t., erdélyi róm. kath. püspök, alapító-választmányi tag, papságának 25-ik és püspökségének 15-ik évi jubileuma alkalmából; sürgönyileg üdvözölte Rákosi Jenő főrendiházi tagot, az Emke örökös dísztagját, 1912. évi nov. 12-én, születése 70-ik évfordulójakor; üdvözlő iratot intézett Turnowsky Mór dr., marosvásárhelyi járásorvoshoz, 25 éves megyei választmányi Emke-titkársága alkalmából; jul. 9-én a t. alelnök-főtítkárral vezetése alatt küldöttségileg tisztelgett Kolozsvárt Bethlen Ödön gróf, főispán, alapító választmányi tag beiktatásakor; nov. 12-iki üléséből kiküldött és átirat útján fejezte ki a választmány egyfelől részvétét, de másfelől örömet is a fölött, hogy Merza Lajos udv. tanácsos, főpénztáros, az öt okt. 8-án ért automobil balesetből életveszélyes és súlyos sérülések közt ugyan, de Isten segítségével immár javulólag és a teljes felépülés útján szerencsésen megszabadult. Főpénztárosunk folyó évi nov. 7-én abban a legmagasabb kitüntetésben részesülvén, hogy negyedszázados Emke-működése alkalmából, a mi dec. 12-én telik le, Ő Felsége a magyar király „a közügyek és közművelődés terén szerzett érdemeiért“ öt legkegyelmesebben udv. tanácsosi címmel kitüntetni méltóztatott, a tagok és jóbarátok siettek öt szerencsekívánataikkal elhalmozni, de a választmány és illetve a közgyűlés feladata, hogy ezt a kitüntetett ismert szerénysége dacára testületileg is méltó formában kifejezze.

Az általános ügyvezetés köréből kiemeljük, hogy a 19. **Ügyvezetés.** múlt közgyűlés óta iktatóra érkezett 1273, kiadatott 1487, együtt 2760 önálló szellemi és anyagi ügydarab; postára adatott vidékre 5560, helyben kézbesítve 456, csomag 3600, együtt 9616 drb. Irógépen, vagy nyomdailag sokszorosított adminisztratív ügyirat szétküldetett 15.400 drb. Kecske méti Endre segédkönyvvezető súlyos idegbeteg-

ségére való tekintettel az év folyamán nyugdíjaztatott; Bíró Árpád fogalmazó, szolgálatra berendelt Emke-néptanító a pozsonyi kereskedelmi akadémiához gyorsírási tanárnak neveztetvén ki, így számára fizetés nélküli egy évi szabadságidő engedélyeztetett.

Tisztviselőink, hivatalnokaink és választmányi tagjaink az egyes fejezetek alatt említett esetek szerint a lefolyt évben is helyszíni kiszállások, bizottságok, kiküldetések stb. alapján élénk érintkezést tartottak fenn a testvér- és rokon-egyesületek, fiókválasztmányok, Emke-intézmények és segélykérő helyek stb. tényezőivel úgy, hogy az étellel összeforrvá a kellő és mégse drága rendtartás mellett amit állandóan s úgy most is kerülni akartunk, az a rideg és merev bürokrácia.

B) KÖZMŰVELŐDÉSI AKCIÓ.

Az 1708 kat. holdas és 90 □-öles algyógyi alapítványi **I. Algyógyi szé- kely földműves iskola.** birtokon, még az alapító Kun Kocsárd gróf közbejöttével a kir. földművelésügyi miniszterrel 40 évre kötött szerződés alapján, 1892. ápr. 4-től megnyílt székelly földműves iskola tanügyileg és birtokkezelésileg fontos átszervezési tárgyalásoknak volt kitéve a lefolyt évben is, azon megállapított általános tervek és szabványok szerint, melyek az egyszerűsítés és takarékoság elve szem előtt tartásával az összes állami földműves iskolákra nézve legutóbbi időben behozattak. E nagymértékű átalakítások tárgyában a múlt évi szept. 19-iki évvizsgák és illetve az Emke Ellenőrző-bizottsága helyszíni kiszállása után, amiről tavalyi évi jelentésünkben emlékeztünk, e lefolyt közgyűlési évben is Kolozsvárt, 1912. nov. 29-én folytak az eszmecserék, midőn a kir. földművelésügyi miniszter részéről Eszterháy Jenő oszt. tanácsos, Hensch Árpád ny. gazd. akadémiái tanár és Matthiasich Sándor földműves iskolai tanár jöttek le Kolozsvárra s midőn az Emkét Fekete Gábor v. b. t. t. alelnök, továbbá az algyógyi állandó Ellenőrző-bizottság tagjai, u. m. a t. alelnök-főtítká, Leszai Ferenc ref. egyházkerületi főgondnok, lovag Sperker Ferenc, az erdélyi róm. kat. státus uradalmainak jószágkormányzója és Szankovics János kolozsvári gazd. akadémiái tanár képviselték. E tárgyalások tényleg megállapodáshoz vezettek abban, hogy a kétéves tanidőnek mintegy negyedével leszállításával az intézet névleg is gazdasági altisztképző iskolává szerveztessék át, ami úgy a gazdaközönség, mint az iskola hívatása és célja érdekében csak előnyös lehet; az alapítványi birtokból azonban az igazgató-választmány igen helyesen nem volt hajlandó saját kezelésébe átvenni azon szétszórt s apró részletekből álló k. b. 1/3-dot, mely az államnak is terhére van s azért óhajtotta volna e birtokrészeket a szerződésből a negyven évből még hátralévő 18 évre kikapcsolni s az Emkének, ha kell, szabad eladhatásra is átbocsátani. Utóbbinak azonban nagyrészt a gróf Kun Kocsárd végrendelete és alapítólevele is utjában áll és így az osztatlan, egy kézben való kezelés változatlan maradt annál is inkább, mert a birtok jövedelme mindenképen az iskola javára fordítatván, így az Emkének a központból való nehéz kezelés következtében ez ügyletből semmi előnye nem lett volna s csak terhe szaporodnék. Az Ellenőrző-bizottság mindkét alkalommal erővelteljes állást foglalt a magyar fajta szarvasmarhána az intézet tehenészetéből való szándékolt kiküszöbölése ellen, amit a választmány is jóváhagyott. Más változás az intézetnél, hogy a Magyar állami vasművek tudóbeteg szanatóriumának élrelmezése az iskola, illetve alapítványi birtok üzeméből szintén kikapcsoltatott s az utóbbi

években általán észrevehető az a törekvés, mely az intézetnek nem fejlesztésére, hanem lehető redukciójára vezet amit — úgy látszik — az államháztartásban mindenütt beállott és követett kincstári érdek indokol. Részt vett a t. alelnök-főtktár, Lészai Ferenc és Sperker Ferenc tagokból álló rendes Ellenőrző-bizottság az 1913. febr. 23-án és szept. 11-én tartott téli félévi és illetve évváró közvizsgálatokon is, mely alkalmakkor az összesen 42 (22 I. és 20 II. éves) növendék tanügyi haladásában, erkölcsi, egészségügyi és más magatartásában általán jó eredményt tapasztalt. A lapokat bejárt az a rémhír, mely a lefolyt tanévben az intézet növendékei és a falusi lakosság közt nemzetiségi alapon beállt nagymértékű physikai összeütkezésről beszélt, nem bizonyult valónak, mert inkább idílikus alapon, legényi féltékenységből keletkezett az összetűzés, mely egy még mindig orvosi kezelés alatt álló növendékre nézve látszik komolyabb következményűnek. A kir. földművelésügyi és belügyminiszterek közt történt megállapodás folytán a kolozsvári áll. gyermekmenhely növendékeiből 40 tanulóra létesített árvaházi intézmény Algyógyon, az iskolával kapcsolatban nem bizonyulván célravezetőnek, így az a lefolyt tanévvel fokozatosan beszünttetett. A gyermekek a kertészeti és ipari pályára mutatnak nagyobb hajlamot. Az iskola évi költségvetése, illetve az alapítványi birtok bevétele az 1914. évre 46.758 K-ban irányoztatott elő.

Az egyesület tekintettel az 1907: XXVII. t. c. intézkedésére, mely 2. iskola-építések. a tanítói fizetések állami kiegészítésével lehetővé tette a községi és felekezeti népiskolák hathatósabb felállítását és kibővítését, amivel különösen a felekezetek az önfenntartás ösztönéből kifolyóan mintegy versenyezve élnek is, erejéhez képest folytatta az állami, községi és felekezeti iskolák építése támogatását, maga részéről kizárólag a magyarságot s azt a körülményt tartva szem előtt, hogy ha magyar iskola nem lesz, vegyes ajku községekben hasonló alkotásával a nemzetiség nyomul elő. Nem használ itt semmi elméleti bölcsekedés, vagy divatos jelszó, hanem tenni kell a társadalomnak, amit lehet. Így állammal, magyar egyházi főhatóságokkal és községekkel való megegyezés és előleges lelkiismeretes szervező munka után, a múlt évről is átjött letétek felhasználásával megszavazta, illetve megfelelő módon folyósítani határozta a választmány a következő iskolaépítési, kibővítési és felszerelési tételket:

Désházi (Szilágyvm.) ref. isk. kibővítésére	1500 K.
Abosfalvi (Kisküküllövm) r. kath. iskola építésére és fenntartására.	1200 K.
Báldi (Kolozsvárm.) áll isk. építésére	25000 K.
Buzaházi (Marostordavm.) r. kath. isk. felszerelésére (előkészítés alatt)	1000 K.
5. Csekelaki (Alsófehérvvm.) ref. isk. építésére	4000 K.
Csüdötelki (Kisküküllövm.) ref. isk. építésére	2000 K.
Dedradszéplaki (Kolozsvm.) ref. isk. építésére	2000 K.
Dési (Szolnokdobokavm.) r. kath. isk. felszerelésére	250 K.
Erdőfülei (Udvarhelyvm.) r. kath. isk. felszerelésére.	200 K.
10. Feketelaki (Szolnokdobokavm.) áll. isk. építésére	20000 K.
Havadtői (Marostordavm.) ref. isk. felszerelésére	200 K.

Kerelőszentpáli (Kisküküllővm.) r. kath. isk. építésére	10000 K.
Koronkai (Marostordavm.) ref. isk. építésére	2000 K.
Kőfarki (Szolnokdobokavm.) áll. isk. építésére	1500 K.
15. Kutyalvi (Alsófehérvvm.) ref. isk. felszerelésére	500 K.
Magyarsárosi (Kisküküllővm.) unit. isk. államosítására	10000 K.
Malomfalvi (Marostordavm.) ref. isk. szervezésére	1000 K.
Marosszentannai (Marostordavm.) ref. isk. építésére	3000 K.
Medgyesfalvi (Marostordavm.) társulati iskolára	1400 K.
20. Nyárádszentsimoni (Marostordavm.) ref. isk. építésére	3000 K.
Pusztakamarási (Kolozsvm.) ref. isk. építésére	4000 K.
Rigmányi (Marostordavm.) ref. isk. felszerelésére	300 K.
Sárvásári (Kolozsvm.) ref. isk. építésére	8000 K.
Segesvári (Nagyküküllővm.) r. kath. isk. felszerelésére	500 K.
25. Szászfenesi (Kolozsvm.) r. kath. isk. és óvó céljaira	1500 K.
Szászlekencei (Besztercenaszódvm.) áll. isk. építésére	12000 K.
Szászrégeni (Marostordavm.) ref. isk. építésére	2000 K.
Unokai (Marostordavm.) áll. isk. építésére	6000 K.
Vajasdi (Alsófehérvvm.) ref. isk. építésére	2500 K.
30. Várhegyi (Marostordavm.) ref. isk. építésére	500 K.
Összesen	127050 K.

Korábban megszavazott, de a szervezés miatt csak most kiutalt és az idén felhasznált segélyek:

Magyarsólymosi (Alsófehérvvm.) áll. isk. építésére	12000 K.
Szamosfalvi (Kolozsvm.) áll. isk. építésére	18000 K.
Összesen	157050 K.

Hasonlóképen ünnepélyesen az idén nyílt meg az Emke 15.908 K segélyével épült szászernyei áll. iskola, mely ünnepség alkalmából ez eddig elhagyatott helyről a f. évi okt. 19-én az Emkét lelkes sürgönnyel üdvözölte az Erzsébetvárosi járási tanítótestület közgyűlése, az összegyűlt magyarság és a nép. A fentiek szerint: 7 államosítandó iskolára megszavaztatott 94.500, 16 ref. iskolára 36.500, 8 róm. kath. iskolára 14.650, 1 unitárius iskolára 10.000 és 1 társulati iskolára 1400, együtt 157.050 K, a mi tekintettel az erdélyi magyar hitfelekezetek arányára, elég méltányos felosztás. Előkészítés alatt állanak a dobokai (Kolozsvarm.), feleki (Fogarasm.) fűzkúti (Kolozsvm.), magyarsárdi (Alsófehérvvm.), magyarszarvaskendi (Szolnokdobokam.) r. kath. és melegföldvári (Szolnokdobokam.) áll. és más iskolák. A fenti csekelaki ref. iskolában egy második tanerőért az államhoz folyamodtunk. Tekintettel, hogy az Emke mindenik esetben csak úgy szavazta meg a segélyt, ha az állam, egyház, község stb. megfelelő hasonló segéllyel, ígás és tenyeres napszámmal stb. járul az intézmény létrehozásához, belátható, hogy az Emke fenti tételei legalább még egy akkora, sok esetben többszörösen nagyobb összeget képviselnek és így az egyesület eljárása valóban áldásosnak mondható. A szervezési munka alkalmából a lefolyt közgyűlési évben helyszíni kiszállások történtek Molnár István Emke-levéltáros részéről Abosfalva, Báld, Csekelaka, Csüdötélke, Felfüged, Koronka, Magyarsáros, Pipe, Sárd, Sárvásár, Szászrégen, Székely-

hidas és Vajasd. Szöts Ferenc hivatalnok részéről Marosszentanna, Medgyesfalva és Várhegy községekbe.

A választmány határozata értelmében folytattuk az önálló Emke-3. Emke-iskolák iskolák és óvók lehető államosításának munkáját azért, mert egyesületi tőkénk nagymértékben lévén megterhelve a fenntartói terhekkal, a tanítói fizetések állami kiegészítéseért is, az idén hiába folyamodtunk, miután a törvényre való hivatkozással, hol egyesületi és társulati iskolákról nincsen szó, elutasítottánk. Ezek közül sikerült is egyet az államnak átadni, egyebekben pedig iskoláink képe a következő:

1. Aranykúti (Kolozsvm.) áll. iskola. Fennáll az Emke létesítette épületben egy áll. tanítóval. Az egyesület mult tanévi költségvetési hozzájárulása 500 K, kerítés helyreállítására kiadtunk 25 K tűzbiztosítási díjban 33 K 38 f, összesen 558 K 38 f-t. A f. tanévi előirányzat: dologi kiadás 500 K, tűzbiztosítási díj 33 K 38 f, összesen 533 K 38 f.

2. Csikrakottyási (Csíkv. m.) Emke-iskola. Tanulók hiányában a felhagyott gyártelepen az iskolát beszüntettük.

3. Kissebesi (Kolozsvm.) Emke-iskola. Az egyesület mult tanévi hozzájárulása: tanítói fizetés 1466 K 64 f, dologi kiadás 269 K 52 f, tűzbiztosítási díj 33 K 08 f, tűzifa beszerzésre 40 K, hitoktató vasuti költségének megtérítése 19 K 20 f, tantestületi gyűlésre utiköltség 5 K 80 f, összesen 1834 K 24 f. A f. tanévi előirányzat: tanítói fizetés 1600 K, dologi kiadás 280 K 37 f, tűzbiztosítási díj 33 K 08 f, tantestületi gyűlésre utiköltség 7 K. 80 f, összesen 1921 K 25 f. A Kissebesi gránitkőbánya r. t. ezenkívül a tanító fizetéséhez évenként 200 K-val járul hozzá.

4. Magyarókereki (Kolozsvm.) Emke-iskola, Az egyesület mult tanévi hozzájárulása: tanítói fizetés 1500 K, tanítói nyugdíjjarulék 103 K 33 f, községi adóhátralék 17 K 83 f, két vas kályha 122 K 14 f, tűzbiztosítási díj 33 K 46 f, összesen 1776 K. 76 f. Az iskola folyó év szept. 1-től államosított. A f. tanévben kiadandó még a tanító fizetékiegészítéséül f. év jan. 1-től aug. 31-ig 250 K és tanítói nyugdíjjarulék hátralékban 19 K 60 f, együtt 269 K. 60 f.

5. Magyarzsombori (Kolozsvm.) Emke-iskola. Az egyesület mult tanévi hozzájárulása: tanítói fizetés 1266 K 61 f, dologi kiadás 214 K, épületjavítási költségek 334 K 86 f, tűzbiztosítási díj 12 K 72 f, tantestületi gyűlésre utiköltség 16 K 92 f, összesen 1845 K 11 f. A f. tanévi előirányzat: tanítói fizetés 1400 K, dologi kiadás 228 K 25 f, fedéljavításra 80 K, tűzbiztosítási díj 12 K 72 f, tantestületi gyűlésre utiköltség 19 K 60 f, összesen 1740 K 57 f. Ez összesen kívül az Erdélyi ref. egyházkerülettől a tanító kántori díjban 160 K-t és az iskola fenntartói jarulékban 40 K-t kap évenként.

6. Vámosudvarhelyi (Kis-Küküllövm.) Emke iskola. Az egyesület mult tanévi hozzájárulása: tanítói fizetés 1666 K 64 f, dologi kiadás 271 K 44 f, tanítói nyugdíjjarulék 24 K 93 f, tűzbiztosítási díj 8 K 64 f, összesen 1971 K 65 f. A f. tanévi előirányzat: tanítói fizetés 1800 K, dologi kiadás 270 K 48 f, tűzbiztosítási díj 8 K 64 f, összesen 2079 K 12 f.

Ezek szerint az Emke-iskolák fenntartása, a rendkívüli dologi kiadásokat, épületjavítások stb. kivéve, évi 8051 K 08 f-rel terheli a költségvetést, amiben 1926 K 48 f különbözet f. évi jan. 1-től jött létre, miután az állam az e fejezet alatt említett kérelmünket visszautasította.

Az Emke-óvók fenntartását illetőleg kedvezőbb helyzetben vagyunk, 4. Emke-kisded-mint az iskolákkal, mert az 1913: XL. t. c. 3. és 33 §-a kimond- óvók. van az óvónők fizetésrendezését, ez alapon a fenntartási költségek felerészeért a közokt. miniszterhez folyamodtunk, mely kérésünk kedvező ellátását reméljük. Jelenleg fenn-álló, nem államosított óvóink évi kiadásai illetve költségvetései különben a következők:

1. Balászfalvi (Alsó-Fehérvm.) Emke-óvó. Az egyesület mult tanévi hozzájárulása: óvónő fizetése (helyettesítési díjjal együtt) 1476 K 67 f, igazgató tiszteletdíja 118 K 64 f, dada fizetése 240 K, dologi kiadások 441 K 76 f, az óvó épület adója 274 K 73 f, együtt 2551 K 80 f. A f. tanévi előirányzat: óvónő fizetése 1400 K, igazgató tiszteletdíja 100 K, dada fizetése 360 K, dologi kiadások 544 K, adó 300 K, együtt 2704 K.

2. Beszterczei (Besztercze-Naszódvm.) Emke-óvó. Az egyesület mult tanévi hozzájárulása: óvónő fizetése és lakbére 1460 K, dada fizetése 360 K, dologi kiadások 305 K 80 f, adó az óvóépület után 200 K 64 f, együtt 2326 K 44 f. A f. tanévi kiadások, minthogy az óvónő fizetése a törvény előírásának megfelelőleg felemeltetik, mintegy 300 K emelkedést fog mutatni a mult tanévi kiadásokkal szemben.

5. Brassói belvárosi államosított Emke-óvót 1886-tól gróf Bethlen András és Nagy István által létesített 5000 K-ás alapítvány kamata fejében tanévenként 200 K-val segélyezi az egyesület.

4. Fogarasi magyar kisdedóvó 1888. jan. 1-től, tehát már közel negyedszázéve tanévenként 400 K segélyben részesül.

5. Segesvári (Nagy-Küküllövm.) Emke-óvó. Fenntartására tanévenként s így az 1912/13 évben is 1630 K általányban és az óvónő 5-öd éves korpótlékában 300 K, összesen 1930 K segélyben részesült. Az óvó 1913. szept. 1-től oly feltétellel államosult, hogy az ottani áll. iskola Napközi-otthona számára az egyesület 3000 K örök-alapítványt tett.

6. Vajdahunyadi (Hunyadv. m.) Emke-óvó, fenntartására tanévenként 1200 K általányban részesült, mely összeg a f. tanévre is elő van irányozva. Az államosítás oly feltétellel kívántatik, hogy az Emke évi 1200 K fenntartási díját megfelelő időre a hosdátí áll. isk. építésére engedje át.

7. Kolozsvári magánóvoda, a Gyenge Erzsébet-féle, mely a sáncaljai gyermekeket látja el védelemmel, mint 1908-tól rendszeren, ugy a lefolyt évben is 100 K segélyben részesült.

A 7 óvoda rendes fenntartási díja tehát évi 8860 K 44 f központi segély, ebből a segesvárival felszabadult az idén 1630 K. Adtunk ezenkívül a Szászfenesen (Kolozsv. m.) létesítendő r. kath. kisdedóvódára az idén 1000 K-t. Évi 1000 K központi segéllyel gyermekmenedék-helyeink működnek a hunyadvármegyei Arany, Berekszó, Haró, Lózsád, Magyarsólymos, Nagyrápolt és a kisküküllővármegyei Ádámos, Balavásár és Kerelőszentpál községekben. Összesen 9, az óvókkal együtt 15. Államosított Emke-óvóink az algyógyi (Hunyadv. m.), alsójárai (Torda-Aranyosvm.) alvincz-borbereki (Alsó-Fehérv. m.), 3 brassói, a dícsőszentmártoni (Kis-Küküllövm.), ördögkúti (Szilágy. m.) petrozsényi (Hunyadv. m.) stb. Az algyógyi államosított Emke-óvót, melyet 20.000 K értékben örök használatra ingyen és díjtalanul az

7. Hunyadvármegyében.

Bácsy Frigyes	Petrillalónyaitelep	50 K	Erzsébet	Marossárpatak	25 „
Csighy Sándor	Algyógy	50 „	Kiss János	Rigmány	50 „
Keresztes Sándor	Csernakeresztúr	50 „	Kiss József	Magyaró	100 „
Lukács Albert	Berekszó	50 „	Májai Gábor	Szentgerincze	50 „
55 Molnár Zsófia	Zám	100 „	100 Máthé Elek	Mezőkölpény	50 „
		<u>300 K</u>	Molnár István	Mezőpagócsa	50 „
			Nagy Sándor	Udvarfalva	100 „
			Petres István	Szászrégen	100 „
			Péter Antal	Marosvásárhely	50 „
			105 Szabó Lajos	Szabéd	100 „
			Székely Albert	Marosbogát	100 „
				<u>950 K</u>	

8. Kis-Küküllővármegyében.

Benedekfy Béla	Harangláb	50 K			
Bláha Irma	Ádámos	25 „			
Csinády István	Dicsőszentmárton	200 „			
Gocz Barabás	Sövényfalva	50 „			
60 István Albert	Marosugra	25 „			
Kovács Bálint	Ádámos	100 „			
Kovács Károly	Dicsőszentmárton	50 „			
Kozocsáné-Rad-					
nóti Ilona	Dicsőszentmárton	50 „			
Kurucz Vazul	Dicsőszentmárton	50 „			
65 Mihály Károly	Nagyteremi	25 „			
Ósz János	Pócsfalva	50 „			
Sántha Károly	Abosfalva	25 „			
Szabó László	Ádámos	50 „			
Szinte Sándor	Désfalva	100 „			
		<u>850 K</u>			

9. Kolozsvármegyében.

70 Bakcsy Boldizsár	Kalotadámos	25 K			
Bede János	Magyarszovát	200 „			
Benczedy János	Mócs	100 „			
Czetzné-Walcz					
Erzsébet	Kolozsvár	100 „			
Gál Pál	Váralmás	100 „			
75 Halász József	Kolozsvár	100 „			
Kászoni Árpád	Mezőörményes	25 „			
Kátai István	Bánffyhunad	50 „			
Kertész József	Kolozsvár	100 „			
Kovács Elek	Magyarszovát	50 „			
80 Kovács János	Kolozsvár	100 „			
Krizsán Gábor dr.	Kolozsvár	50 „			
Lakatos László	Nagysármás	100 „			
Nagy József	Kolozsvár	50 „			
Nagy Sámuel	Kolozs	200 „			
85 Nagy Sándor	Magyarfráta	50 „			
Pálffy Júlia	Kajántó	25 „			
Péter Lajos	Szamosfalva	50 „			
Szász Sándor	Pata	50 „			
90 Török Lőrincz	Tuson	50 „			
Varga Lajos	Kolozsvár	50 „			
Zsomboryné-					
Urschitz Anna	Kolozsvár	100 „			
		<u>1725 K</u>			

10. Maros-Tordavármegyében.

Adorján Károly	Marossárpatak	25 K			
Bartha László	Mezőfele	50 „			
95 Gál István	Marosvásárhely	50 „			
Gál József	Udvarfalva	50 „			
Grórnayné- Imreh					

11. Nagy-Küküllővármegyében.

Jákó Dénes	Halmágy	50 K
özv. Kovács Bá-		
lítottné	Segesvár	50 „
László Gyula	Kóhalom	50 „
110 Sándor Lajos	Segesvár	100 „
Szighart Elek	Segesvár	100 „
Ujvárossy Anna	Segesvár	50 „
		<u>400 K</u>

12. Szabvármegyében.

Kézdi János	Szerdahely	50 K
Weinhold Károly	Szászsebes	100 „
		<u>150 K</u>

13. Szilágyvármegyében.

115 Bereczky Lajos	Zsibó	25 K
Erdődy Ferenc	Völcsök	100 „
Haraszi István	Szilágypercsen	50 K
Horváth Zsig-		
mond	Szilágyosmlyó	50 „
Kenyeres Lajos	Eg-respatak	50 „
120 Kiss Antal	Szilágyseg	25 „
Lázár Jenő	Benedekfalva	25 „
Nagy Lajos	Bósháza	25 „
Szabó Lajos	Szilágynagyfalu	100 „
Veres Miklós	Zálnok	50 „
		<u>500 K</u>

14. Szolnok-Dobokavármegyében.

125 Balázs József	Nyires	25 K
Bencze Károly	Szék	100 „
Dobay János	Magyarborzás	100 „
Hannik Géza	Oláhláposbánya	50 „
Máthé Kálmán	Dés	50 „
130 Muzsnay Kálmán	Czegetelke	50 „
Osváth Albert	Ördöngösfüzes	50 „
Pálffy János	Kékes	50 „
Rác Miklós	Somkerék	50 „
Ráday József	Retteg	25 „
135 Schuster Anna	Szurduk	50 „

Szmolárczik		
János	Kozárvár	25 „
Szöke Albert	Páncélcseh	50 „
Török Lajos	Szentmáté	25 „
Tyukody Alajos	Magyarbréte	20 „
		<u>900 K</u>

15. Torda-Aranyosvármegyében.			Gál Imre	Székelyudvarhely	50 K
140 Bartha Géza	Székelyföldvár	100 K	150 Jakab József	Székelymuzsna	50 „
Bányai Lajos	Magyarléta	200 „	József János	Firtosváralfa	50 „
Bende Béla	Székelykocsárd	50 „	Kríza Sándor	Homoródalmás	50 „
Dotler Sándor	Magyardellő	50 „	Lőrinczy Béla	Székelyudvarhely	25 „
Kovácsi Pál	Kövend	25 „	Máthé József	Firtosmartonos	100 „
145 Ráczné-Séra			155 Nagy Ferencz	Énlaka	50 „
Lídia	Oláhdellő	50 „	Paál Sándor	Kisgalambfalva	50 „
Szilágyi József	Hadrév	50 „	Péter János	Alsóboldogfalva	100 „
		525 K	Spranitz Mária	Etéd	50 „
			Száva Mihály	Nagygalambfalva	50 „
			160 Török Ferencz	Bözöd	50 „
					775 K
16. Udvarhelyvármegyében.					
Blájer Balázs	Székelyudvarhely	50 K			
Gáll Ambrus	Korond	50 „			
					Összesen 10.000 K

Azokhoz, kik a múlt évi közgyűlés színén vették át a jutalmat, Rietly Károly kolozsvári r. kath. kegyesrendi főgimn. igazgató, Emke-jegyző intézett hazafias, lelkes beszédet, melyet a jelentés 30. oldalán adunk.

E címen a legkülönbözőbb oldalról keresik meg az Emkét, mely 6. Iskolai s egyéb igyekezik a bizalomnak tőle telhetőleg a lehetőségig megfelelni. Így segélyek. a lefolyt évben is a választmánytól kapott egyes tételek:

1. Borsai György VIII. oszt. tanulónak vizsgadíj	40 K
2. Brádi magánpolgári leányiskola fenntartására	400 „
3. Csernakeresztúri áll. isk. tankönyveire, taneszközeire stb. (megszavazva)	100 „
4. Kolozsvári monostor-úti áll. és r. kath. iskolák tanulónak jutalmazására a Szentistváni Nemes János-féle 4000 K-s alap évi kamataiból (kiosztó dr. Szentkirályi Ákos választmányi tag)	160 „
5. Nagyszebeni áll. fiú-és leányiskolák szegény tanulónak 100, áll. polg. fiúiskolának 100, áll. polg. leányiskolának 70, együtt	270 „
6. Székelykövesdi ref. iskola tanítójának a Mohay Károlyné-féle 600 K alap kamataiban évi	30 „
7. Néhai dr. C s e r n á t o n i Gyula Emke-jegyző 5000 K-s emlékalapítvány kamataiban ösztöndíj	250 „
8. Sütő Gábor volt algyógyi székely földműves iskolai növendékek vizsgadíj	100 „
9. Vizsgái jutalomkönyvekre népiskoláknak	100 „
10. Tanszerek (térképek, földgömbök, számoló-gépek, fizikai és más eszközök) részünkre a kir. vallás-és közoktatásügyi miniszter közbejöttével az Orsz. Paedagogiai könyvtár-és tanszermúzeumtól, tankönyvek a budapesti egyetemi nyomda útján és más-képen a folyó évre 16 iskola részére beszerezve, melyek közt vannak az a b o s f a l v i r. kath., b u z a h á z i ref., h a d í k f a l v i (bukovinai) r. kath., k a j á n t ó i (Kolozsvm.) r. kath., k i s s e b e s i Emke, s á r v á s á r i (Kolozsvm.) ref., s e g e s v á r i r. kath., s e m e s n y e i ref., s z á s z r é g e n i r. kath. és v á r h e g y i ref. iskolák, összes érték	1600 „

11. Tanítók utiköltségében, 1913. nov. 17-iki közgyűlésre be rendelve	85 „
12. Dévai áll. főreáliskolának az idén is mint az egyesület fennállása óta minden évben 64 kötetben 18 értékes művet küldtünk	64 „
<hr/> Összes érték 3199 K.	

Előkészítés alatt vannak a kajántói r. kath. és sárvásári ref. iskola segély-kérései. Viszont az Országos Közművelődési Tanács Vetési László: „Szeresd a földet” című népies kiadványából 500 példányt küldött az analfabéta tanfolyamon sikerrel vizsgázott tanulók közt való szétosztás végett.

E cél az erdélyi magyarság érdekében egyike volna a legnagyobb 7. **Napközi otthonok.** és a legterheesebb társadalmi feladatoknak, melyeknek teljesítéséhez azonban az Emke ezerféle más égető és sürgős teendői mellett csak erőnkhez képest juthatunk. Így a segesvári Emke-óvó megszüntetésével szemben 3000 K-t adtunk az idén is az annyira fontos segesvári áll. iskola szervezendő napközi otthona alapjául s 360 K-t szavaztunk meg az alsóporumbáki (Fogarasm.) áll. iskola konviktusának azon magyar gyermekek számára, akik nem helyiek. Így évről évre lassan bár, de haladunk ez irányban is.

Egyetértésben a Muzeumok és könyvtárak Országos Tanácsával, 8. **Népkönyvtárak.** 222 szervezett Emke népkönyvtár-egyesület mellett:

A) Uj népkönyvtárakat kaptak: 1. Dévai (Hunyadv.) Emke-népkönyvtár egyesület, szekrénnel együtt, 2. Dévai (Hunyadv.) Gecsemáné-egyesület, 3. Gyergyóbékás (Csíkv.) 4. Havadtő (Maros-Tordav.) 5. Héderfája (Kisküküllöv.), 6. Kézdivásárhely (Háromszékv.), 7. Kékesvásárhely (Szolnokdobokav.), könyvszekrénnel együtt, 8. Kide (Kolozs.), 9. Mocsolya (Szilágyv.), 10. Óradna (Beszterczenaszódv.), 11. Plojesti (Románia) Magyar-Otthon, 12. Sósmező (Háromszékv.), 13. Tordai (Tordaaranyosv.) Tanonc-Otthon, 14. Vajasd (Alsófehérv.), szekrénnel együtt.

B) Előkészítés, illetve elküldés alatt állanak: 15. Csíkbálánbánya (Csíkv.), 16. Kőstelek (Csíkv.), 17. Lupény (Hunyadv.), 18. Nagyszebeni (Szebenv.) 5-ik honvéd táborigyűjtőosztály, könyvszekrénnel, 19. Sárvásár (Kolozs.), 20. Szamosudvarhely (Szilágyv.)

C) Pótsorozatu népkönyvtárban részesültek: 1. Brassói m. kir. posta-és távirda altisztek önképzőköre. 2. Szászrégeni (Marostordav.) Emke-népkönyvtár.

D) Könyvadómanyan részesültek: 1. Bródi (Szlávonía) M. Á. V. elemi népiskola, 2. Dévai (Hunyadv.) áll. főreáliskola, 3. Köhalmi (Nagyküküllöv.) áll. iparostanonciskola, 4. Köhalmi (Nagyküküllöv.) Emke-népkönyvtár, 5. Marosvásárhelyi közs. iparostanonciskola, 6. Mezőbarátfalvi (Kolozs.) gör. kath. iskola, 7. Székelymuzsnai (Udvarhelyv.) Emke-népkönyvtár, 8. Szered (Pozsonyv.) községkönyvtára, 9. Szováti (Marostordav.) Ifjúsági egyesület, 10. Tövisi (Alsófehérv.) Iparosok Önképzőköre, 11. Vajdahunyadi (Hunyadv.) Szent Ferenczrendi theologia, 12. Vámosudvarhelyi (Kisküküllöv.) Emke-iskola ifjúsági könyvtára.

E.) Könyvszekrényt kaptak: a kidei és kiseskülli (Kolozsvm.) népkönyvtárak.

Szervezett tehát az Emke a lefolyt közgyűlési évben 19 új nép- és 1 katonai könyvtárt, mellyel népkönyvtárai száma 242-re, katonai könyvtárai száma az erdélyrészi különböző m. kir. honvédszászlóaljknál és cs. és kir. gyalogezredeknél 26-ra emelkedett; adott 2 pótsorozatu népkönyvtárt, 2 díszes könyvszekrényt és 12 nagyobb könyvküldeményt, összesen a fentiekkel 38 címre, vagy helyre. Ezenkívül az összes hazai és külföldi nagyobb könyvtáraknak megküldöttük: „Az Emke megalapítása és negyedszázados működése“, valamint „Az Emke negyedszázados ünnepének és a kapcsolatos kolozsvári Országos Közművelődési Kongresszusnak leírása“ című díszműveket, melyeket minden oldalról a leghálásabban megköszöntek. A fenti könyvtárak és könyvadományok értéke 8200 K, a szétküldött egyesületi kiadványok értékén kívül, ami kb. 15.000 K-t képvisel.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa által javaslatunkra a következő Emke népkönyvtárkezelők 50—50, együtt 300 K jutalomba részesültek: 1. Péter Domokos ref. tanító, Lukafalva (Marostordavm.) 2. Weichrauch Mihály áll. ig. tanító, Magyarbányász (Beszterczenaszódvm.) 3. Weinhold Károly áll. ig. tanító, Szászsebes (Szebenvm.) 4. Huber Viktor áll. ig. tanító, Keresztvár (Háromszékvm.) 5. József Dénes áll. ig. tanító, Dombó (Marostordavm.) 6. Kovács Sámuel áll. igazgató, Tordatúr (Tordaaranyos.) 7. Újabb jutalmazásra 10 könyvtárkezelő ajánlatott.

Tapasztalva a nemzetiségi dal és zene terjedését, fiókválasztmányi ^{9. Népdaloskörök.} kérésre, illetve figyelmeztetésre létesítette és létesíti az Emke a hazafias népdalosköröket, melyeket Deák Gerő-féle különböző hangnemre írt I-III. kötetű Emkedaloskönyvekkel, alapszabályokkal, szétszedhető és tartályban hordozható díszes lobogóval, hangjegypapírokkal s daloskörvezető jutalmakkal is lát el, e kis kulturális intézmények feladata lévén, hangversenyek útján: az iskolához is szükséges harmonium beszerzése, hazafias és jótékony célú ünnepek rendezése, melyek mind a nemzeti közszellemet és a társadalmi szükségletek kielégítését mozdítják elő. A lefolyt évben:

A) Új Emke-daloskörök alakultak: 1. Ferenczbányatelep (Kolozsvm.) 2. Havadtő (Marostordavm.) és 3. Homorodujfalu (Udvarhelyvm.) községekben.

B) Előkészítés, illetve szervezés alatt állnak a: 4. Csöbi (Udvarhelyvm.), 5. Kisgalambfalvi (Udvarhelyvm.), 6. Udvarfalvi (Marostordavm.) és 7. Válaszúti (Kolozsvm.) Emke-daloskörök.

C) Újjászerveztetett az: 1. Óradnai (Beszterczenaszódvm.) 2. (Szászsebesi (Szebenvm.) Emke-daloskör. Lobogót kapott a: 3. Bethleni (Szolnokdobokavm.) Emke-daloskör. Az Emke népdaloskörök száma a fenti 7 újjal 123-ra emelkedett. Ezek közül a vezetésért a lefolyt évben jutalomban részesültek: 1. Mészköi (Tordaaranyosvármegye) daloskörvezető, Lőfi Béla unit. kántortanító, 50 K, 2. Óradnai daloskörvezető Szentirmai Gyula áll. tanító, 100 K. 3. Sósmezői daloskörvezető, 50 K. Együtt 200 K. 134 K-t kapott diapositívek beszerzésére a válaszúti daloskör, míg a Székelyudvarhelyi (Udvarhelyvm.) Dalegylet 100 K segélyben részesült, hogy a brassói magyar dalegylet

versennyel egybekötött 50 éves jubileumán résztvehessen. Képviselőink útján résztvettünk e kisded kulturális szerveink különböző zászlószentelési és más fontosabb ünnepein. A fent részletezett dalosköröknek adott segély összes értéke 1434 K.

Ifjúsági egyesületeink számát, miután a kérdés vezetését 10. Ifjúsági egyesületek. az Emke idevonatkozó Alapszabályai mintájára a közoktatásügyi miniszter vette a kezébe, a választmány nem igen mondta ki szaporítandónak. Ennek dacára mégis van 35 ifjúsági egyesületünk, melyeket ha Emke címen alakulnak meg, folyton szaporítunk.

Szentháromsági (Maros Tordavm.) alakuló Emke ifjúsági egyesület Alapszabályait a belügyminiszterhez felterjesztettük.

A nem Emke-féle ily intézmények közül kaptak a választmánytól az idén: a Dévai csángó ifjúsági egyesület vezetéséért Vaskó László gyak. isk. tanító 50, Bart Pál és Lónyai Géza tanítójelöltek 14 és 10, együtt 74 K-t. A fentieken kívül 4 ifjúsági egyesületben osztottunk szét a nemzetiségi kérdést ismertető munkákat.

E téren, amint előre megjósoltuk, a legnagyobb lendület észlelhető. 11. Szabadoktatás. Az Orsz. Szabadoktatási Tanáccsal egyetértőleg rendeztünk a lefolyt évben:

Alsó-Fehérvärm.	7 községében	116	N.-Küküllövm.	4 községében	63
Brassóvm.	9 „	162	Maros-Tordavm.	19 „	274
Háromszékvm.	8 „	106	Szebenvm.	2 „	24
Csikvm.	5 „	88	Szilágyvm.	15 „	249
Hunyadv.	2 „	32	Sz.-Dobokavm.	10 „	174
Kis-Küküllövm.	6 „	91	T.-Aranyosvm.	9 „	135
Kolozsvm.	16 „	269	Összesen	112 „	1783

szabadelőadást, amelyre a Tanácstól 10698 K-t kaptunk. Részünkről a Brád községben és illetve a Székely-társaság által Beszterczén rendezett ismeretterjesztő előadásokra 150, a választói Emke ifjúsági egyesületi felolvasásokra, diaposzítívekre 134, együtt 284 K-t szavaztunk meg s a felolvasások illusztrálására a kir. földművelésügyi minisztertől nyert 1000 K államsegélyből ujabban is két vetítógépet szereztünk be, miáltal most már 4 vetítógépünk: alkoholelleses, gazdasági és állattenyésztési stb. diaposzítívekkal egyik községből a másikba állandóan utban van s a szaporítás évről-évre kimondatott. Az Országos Közművelődési Tanács a kiadásában megjelent Felolvasások könyve IV-ik kötetéből is 500, az V-ik kötetből 200 példányt bocsátott rendelkezésünkre a felolvasók közt való szétosztás végett. A Felolvasások könyve újabb kötetei elbírálására az Orsz. Szabadoktatási Tanács dr. Alexander Bernáttal együtt az Emke t. alelnök-főtítkarát, a Tanácsnak is az Emke nevében állandó tagját kérte fel, a kik ebbeli tisztüknek írásban megfeleltek. A verespataki főszolgabírótság kérésére az Uránia színház igazgatóságát Verespatak és vidékéről sorozatos mozgóképek előállítására kértük fel. Az ismeretterjesztő előadások figyelemmel kísérésére körirattal kértük fel az erdélyrészi fő- és alispánokat, valamint a kir. tanfelügyelőket.

Lelkesen vette a kezébe a felolvasások rendezését az idén Köllő Ignác Maros-Tordavármegye alispánja.

E téren is 4 év óta folytatjuk Erdélyben a legerélyesebb és eredményesebb munkát. Az előző 3 évben 15 vármegye területén 1247 **12. Felnőtt anal-**fabéta tanfolyam 8552 hallgatóval szerveztetett, amelyből **fabéta tanfolyamok.** sikeresen levizsgázott 3690 tanuló. A folyó közgyűlési évben 9 vármegyében 27 tanfolyam rendeztetett 657 beiratkozott tanulóval, amelyből levizsgázott 213. Összes eredmény az eddigiek szerint 1274 tanfolyam 9209 hallgatóval, melyből 3903 kapott bizonyítványt a sikeres vizsgálatért. A tanfolyamvezetők tiszteletdíjában 1202 K 90 f, a felmerült dologi kiadásokban (fűtés, világítás) 752 K 85 f., összesen 1955 K 75 f utaltatott ki. A személyi tiszteletdíjakat az Országos Közművelődési Tanács megtérítette, ugyszintén a szükséges tanszereket is a Tanács bocsátotta rendelkezésünkre.

Tompos Sándor ny. áll. isk. igazgató a marosvásárhelyi rab analfabéták oktatásáért a lefolyt évben ajánlatunkra a Tanács által 150 K. tiszteletdíjban részesült. Az Országos Közművelődési Tanács múlt évi november hó 27-én Budapesten a Széll Kálmán v. b. t. t. elnöklete alatt tartott őszi első ülésén az Emkének a felnőtt analfabéta oktatás terén is elért sikereiért első helyen szavazott jegyzőkönyvi köszönetet.

E tételek csak az 1911. évi szeptember 8-iki negyedszázados jubiláris **13. Templom-**közgyűlés óta kezdenek az Emke költségvetésében szerepelni az 50.000 **építő segélyek.** K-s „Rezső trónörökös Ő Fensége templomépítő alapítvány“ kamataiból, mely alap létesítése, részben „Az Emke megalapítása és negyedszázados működése“ c. jubiláris díszmű jövedelméből is ekkor kimondatott. Ez alap a múlt közgyűlés óta, amikor az 34.234 K 06 f-t tett ki, 6394 K 46 f-rel növekedett, mely összegből 5705 K 49 f az 1912. évi kamatmaradvány tőkésítése, a többi folyó bevétel. Ennek megfelelőleg 1913. november 1-én az alap 40.628 K 52 f-t tett ki. A választmány határozatából kaptak ez alapon templomépítésre:

Alamor (Alsó-Fehérv. ref.)	50 K	Kohóvölgy (Szoln.-Dob. vm, r. k.)	50 K
Bacza (Szoln.-Dob. vm, ref.)	10 „	Mádéfalva (Csíkvm, r. kath.)	50 „
Boldogfalva (Kis-Kük. vm, ref.)	100 „	Pipe (Kis-Kük. vm, unit.)	50 „
Gyergyóbékás (Csíkvm, r. kath.)	250 „	Szamosfalva (Kolozsvm, ref.)	50 „
Gyimesbükk (Csíkvm, r. kath.)	250 „	Szőkefalva (Kis-Kük. vm.)	50 „
Homorodszentlászló (Udvarh. vm.)	50 „	Több kisebb egyház	20 „
Hosszuaszó (Kis-Kük. vm, r. k.)	50 „	Együtt	1030 „

A csernakeresztúri (Hunyad vm) bukovinai csángótelepesek rokon egyházi szükségleteik támogatását kérve, e tárgyban a kívánt telek megszerzése tárgyában az Altruista-bankal és illetve a kir. földművelésügyi miniszterrel léptünk összeköttetésbe, mire e jelentés elkészültéig elég kedvező válasz érkezett. A fenti gyergyóbékási magyarok, miután az Emke őket 1888—1902-ig a bejáró gyergyótölgyesi r. kath. lelkesz évi 400 K utazási költsége fedezetével istápolta, számukra a Gyergyóvidéki Emke-fiók kezdeményére és fáradozása útján kápolna s az Emke 4700 K segélyével az 1906.—7. tanévben állami iskola létesült, a folyó évben önálló plebánost kapva, aug. 4-én a beiktatási ünnep alkalmával az oláhság torkából hálával és lelkesedéssel sürgönyileg üdvözölték az egyesületet. Az Emke, mint az algyógyi gróf Kun Kocsárd-féle alapítványi birtok kegyura beleegyezett abba, hogy a mindenkori

özvegy papné lakása csere útján eladatván, ennek árával felépüljön a ref. paplak, mely állami és más segélyért ez exponált helyen eddig hiába folyamodott.

Az 1886-ik évben az összes erdélyrészi magyar egyházaknak meg-
 kinált, de csak a ref. egyházkerület által elfogadott, illetve ajánlott 32
 évi törlesztéses lelkészi tanítói és iskolaépítési befektetési segélyek,
 melyek után az Emke a törlesztést és kamatot fizeti, immár 5 év múlva lejáráshoz
 közelednek. Az illetékes egyházi főhatóság a lefolyt évben is beszámolva az előirt
 adatokkal, így a következő szerződéses segélyek továbbra is folyósítottak:

Oláhujfalusi ref. lelkész részére	100 K	Csomafáji ref. iskola után	30 K
Segesvári „ „ „	200 „	Alsótöoki „ „ „	30 „
Medgyesi „ „ „	200 „	Magyarcsaholyi „ „	30 „
Marosgezsei ref. tanító „	100 „	Hadrévi „ „ „	50 „
Uzdíszentpéteri ref. lelk. „	200 „	Kajántói „ „ „	60 „
Szentmargitai ref. isk. után	30 „	Szászrégeni „ „ „	60 „
Marosszentkirályi „ „	30 „	Marosszentannai „ „	30 „
Alsóilosvai „ „ „	30 „	Pusztakamarási „ „	30 „
		Összesen	1210 K

Tekintettel, hogy a papi és tanítói fizetések immár államilag egészítettnek ki s az Emke járadékterhet tovább nem visel: e szerződéses segélyek megszűnte után hasonló nem vállal tovább az egyesület.

Irodalmi kiadványaink voltak a lefolyt évben: 1. Ürmössy La-
 jos: Az egységes magyar társadalom (Kolozsvár, 1912. I-101 l.) 2. Sándor József:
 Dózsa Endre cs. és kir. kamarás, alispán indítványa. (Kolozsvár 1913.
 1-87 l.) 3. Sándor József: Az Emke munkatervéhez. Az egyesület 1912. nov.
 17-én Kolozsvárt tartott közgyűlésén elmondott beszéd. (Kolozsvár, 1913. 1-51 l.) 4.
 Sándor József: Mit csinált az Emke Torda-Aranyosvármegyében?
 (Kolozsvár, 1913. 1-16 l.) 5. Tokaji László: Eladó ország. (Kolozsvár.) 1913.
 1-254 l.) Utóbbi munkálat megjelenését az Emke az erkölcsi támogatáson kívül 2374
 K-val támogatta. Nagyobb megrendeléssel támogattuk a következő műveket: 6.
 Bizony László: „A keleti határról“ 100 péld., 7. Csérer Lajos dr.:
 „Utazás a faluból a községbe“, 200 péld. 8. Gidófalvi István dr.: A magyar
 pap és tanító szociális kötelességei“, 200 péld. 9. P. Jánossy Béla dr.:
 „Magyar földön“, 100 péld. 10. Kiss Béla: „József története“, 100 péld.
 11. Porzsolt Kálmán jubiláris munkái I.-X. kötet, 15-15 pld. A kiadványok és
 megrendelések összesen 6128 K 75 f-be kerültek. Megbízatást kapott a választmánytól
 L. Sipos Kamilló dr. egy nemzetiségi bibliográfia elkészítésére, mely munkával a
 szerző már messze előrehaladt. Megszavazás alatt állanak: Bizony László: „Hogy
 mentünk meg Erdélyt? 200 péld., Elek Gyula: Tanító és tanítvány,
 200 péld., dr. Krizsán Gábor: Alkotó munka és rajz az elemi iskolai
 beszéd-és értelemgyakorlatokban, 50 péld.

E téren is az általunk megállapított folyamodási minták szerint
 és az egyesület részéről a költségek viselésével az Emke útján nevüket
 megmagyarosították a lefolyt évben: Bokis György főgymn. VIII. oszt. tan.,

14. Ref. szerzői
 déses egyház-
 segélyek.

15. Irodalmiak.

16. Névmagya-
 rosítások.

Burghardt Ilona, Goldmann Izrael, Groszmann Ferencz ügyvédjelölt, Gurnesewitz József tanítójelölt, Kaszian János m. kir. erdőaltiszt, Kohon Márton, Mendel Izsák két kiskorú gyermekével és Stiaszní György tanítójelölt, kolozsvári lakos. A kolozsvári áll. tanítóképző intézet 4 növendéke névmagyarosítása ügyében is a szükséges utbaigazitásokat megadtuk, ami együtt 15 személy.

Bár az Emke iskola- és óvó- építő segélyeivel a végletekig 17. Népházak igénybe van véve s a népházak építése nem tartozik a közvetlen alapszabályszerű céljaihoz, mégis 1889-től szinte uttörőleg ezen a téren is lehetőleg több népház, népotthon-építést mozdította elő s így részben olcsó kölcsönként, részben pedig adományul a lefolyt évben is a következő összegeket szavazta meg az Emke:

1. Radnóti ¹ (Kis-Küküllővárm.) népháznak	10.000 K
2. Gernyeszegi (Maros-Tordavárm.) népház.	1.000 K
3. Balázsfalvi (Alsó Fehérvárm.) népháznak	—500 K
Összesen 11.500 K	

Az első, legnagyobb segélyt a hely nemzetileg fenyegetett emporiális jelentősége s az indokolja, hogy az Emke 4000 K segélyével néhány év előtt épült ref. és a róm. kath. iskola ez intézménnyel nyertek kielégítést. Képviseltette magát az Emke Bíró Árpád fogalmazó által a Székelyföldi (Erdélyi) min. kirendeltség 12.000 K segélyével épült szucsági (Kolozsvm.) népház mult évi nov. 10-én történt ünnepélyes megnyitásán is, mely népház létrejött a kir. földművelésügyi min. pénzével kizárólag a nevezett kirendeltség érdeme. A Tordai kulturháznak könyveket s a fiók-választmányi irattár elhelyezésére díszes szekrényt küldtünk.

Bár a humanitárius jótékony cél szintén nem tartozik közvetlenül 18. Kegyelet az egyesület alapszabályszerű feladataihoz, még sem zárkozhatott el nyok. az Emke, hogy itt is a lefolyt évben is a legjobb szívvvel a következő összegeket szavazza meg:

1. Erdélyi árvízkarosultaknak 1913. júl. 24-én sürgős segélyül	1000 K
2. Kolozsvári 48/49-es honvédeknek téli segélyül	150 K
3. Néhai Veress Ferenc 48/49-es honv. tűzmester alap ka-	
matai ugyancsak a fenti célra	58 K 50 f.
4. G. K. I.-né kegydíja	240 K
5. Különböző jótékony célra 14 tételben	136 K 10 f.
Összesen 1584 K 60 f.	

Az erdélyi árvízkarosultakra nézve kimondta a választmány azt is, hogy a kulturális segélyeknél első sorban az ily községeket fogja szem előtt tartani s azt a kiosztásnál követte is.

A hazafias és nemzeti közszellem, valamint a kegyelet erkölcsi 19. Hazafias em-érzelmei ápolására törekszik az Emke azon szobrok, képek stb létesítéssel is, melyek az erdélyirész magyarsága közt a nyilvánosságot és a közlelket hívatottak táplálni s mely célra a lefolyt évben a következő összegeket szavazta meg:

1. Miksa Zsuzsanna 200.000 K-s Emke alapítónő nagyenyedi síremlékeért Székely Károly szobrászművésznek 6690 K 56 f, a sírrendezésére 281 K 61 f, a síremlék érc mellszobra mintájáért az egyesületi tanácskozó-helyiség részére ugyancsak a fenti szobrásznak 250 K; fivére Miksa György dr. arcképének átfestéseért Ács Ferenc festőművésznek 100 K, együtt 7322 K 17 f.

2. Kun Kocsárd gróf algyógyi szobraért 500K

3. Laky Adolf 40.000 K-s alapítónk arcképének az Emke nagyjai arcképcsarnoka számára megfestéseért Papp Gábor festőművésznek 500 K.

4. Pap József dr, volt szeghalmi ügyvéd, 25,000 K-s alapítónk arcképének megfestéseért Csoma Ilona festőművésznőnek 300 K.

5. Gajzágó Manó jogtanácsosunk emlékére létesített 1000 K-s alapítvány utolsó részletében 200 K.

6. Orbán Balázs báró 20.000 K-s alapítónk arcképének megfestéseért Ács Ferenc festőművésznek 150 K.

7. Zrínyi Miklós gróf költő és hadvezér Légrad községben felállítandó szobrára 100 K.

8. Bod Péter magyarigeni sírjára, Bethlen Bálint gróf Emke zászlótartó ravatalára koszoruk stb 172 K 18 f. Összesen 9244 K 35 f.

A Miksa Zsuzsanna síremlékének leleplezése alkalmából 1912. nov. 15-én a t. alelnök-főtítkárral vezetése alatt egy, Merza Lajos udv. tanácsos, főpénztáros, Beregszász László főkönyvvezető, Bíró Árpád fogalmazó, M. Deák Zsigmond ny. m. kir. honvédeztárs, Kozma Ferenc kir. tanácsos, ny. kir. tanfelügyelő, Molnár István levéltáros, Nagy Károly ref. egyházkerületi főjegyző, teol. tanár, Pallós Albert áll. polg. leányiskolai igazgató, Péterfi Zsigmond ny. vasutigazgató és Polcz Rezső t. főügyész tagokból álló küldöttség jelent meg Nagyenyeden, hol a sírnál a fiókvalasztmány, a város, a ref. Bethlen-kollégium tanári kara és ifjusága stb. képviselőiben, népes közönség jelenlétében Nagy Károly tartotta a síribeszédet, Sándor József és a megyei választmány alelnöke Török Bertalan végezték az emlék átadását és illetve átvételét, mely után Kovács Sándor 87.200 K-s alapító ugyanott levő síremléke is megkoszorúztatván, itt Kozma Ferenc tolmácsolta az egyesület kegyeletes emlékeztetését. Viszont az Emke ez év folyamán halás köszönetét nyilvánította De Gerando Antonina kolozsvári áll. felsőbb-leányiskolai ny. igazgatónak azon ajándékaért, hogy az Emkének adományozta rokona, gróf Teleki Blanka, a magyar nőnevelés uttörő apostola, a hazáért és nemzetért szenvedett börtönében készült színes képét, továbbá ugyancsak rokona, gróf Brunswik Teréz, a magyar kisedővás uttörő apostola egykoru könyvomas képét.

A legkülönbözőbb címen érkező az egyesülethez segély-**20. Vegyes kulturális ügyek.**
kérések, itt említjük meg a következő tételeket:

1. Kolozsvármegyei Tanítóegyesületnek nemzeti irányu pályadíjak kitűzésére . . . . . 150 K
2. Erdélyrészi Gyorsírók Társaságának alakulási segély 100 K
3. Magyarországi Független Good Templar rend kolozsvári alkoholelles mozgalmaira . . . . . 100 K

4. Magyarországi Független Good Templar rend marosvásárhelyi alkoholelles mozgalmaira . . .	100 K
5. Kolozsvári orvostanhallgatók közegészségügyi vidéki előadásaira	100 K
6. Kís-Küküllő vármegyei Emke-választmány népnevelési alapjára.	100 K
7. Fogaraszvármegyei tanítótestület fogarasi tanítói internátusára	200 K
8. Andrásfalvi (Bukovina) ref. egyháznak egyszerűsmindenkorra	100 K
9. Orsz. Közművelődési Tanács ujonnan megszavazott évi tagsági díja	500 K

Összesen 1450 K

Az egyesület teendőinek ezen egyik fontos s talán legfontosabb ágazatából csak egy párt említünk meg, mint bizonyítékát annak, mily irányban s mily messze terjed ki az Emke gondoskodása és figyelme. Így a saját kezdeményünkre az Orsz. Közművelődési Tanács megbízásából foglalkoztunk a bukovinai és moldovai csángók kérdésével s úgy az elsőre, mint a másodikra nézve, az elsőnél a t. alelnök-főtítkárr helyszíni kiszállása alapján is, emlékiratot, véleményes javaslatot dolgoztunk ki, mely alapon az elsőnél a józseffalvi iskolát az ottani hitelszövetkezetnek korábban nyújtott 6000 K betétén kívül, az idén 3000 K-val segítettük. Fiókválasztmányi helyszíni meggyőződés alapján felterjesztést tettünk az országgyűléshez a hétfalusi csángók érdekében is oly irányban, hogy az onnan elvitt hosszufalusi járásbírótság oda visszahelyeztessék. Felírtunk a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a Szeben vármegyei s különösen az elszigetelt oltszakadati magyarság érdekében. Hangay Oktáv kolozsvári keresk. akadémiai tanár igen becses Alldeutsch-térképeket ajándékozván egyesületünknek, azokat a munkatervhez tanulmányozás tárgyává tettük és így tovább oly mederben, a mik nyilvános tárgyalás keretébe nem valók. Szóval igyekeztünk legközvetlenebb céljainkon is túl a lehető megtenni és elérni, aminek főleg irodalmi téren is ébresztőleg adtunk eddig is kifejezést.

C) KÖZGAZDASÁGI AKCIÓ.

Híven az egyesülethez fűzött várákozásokhoz, de nem az Alapszabályokhoz amelyek az 1898. évi nov. 20-iki kolozsvári közgyűlés határozatából törölték a „Központi és vidéki pénzüintézetek és közgazdasági (iparfejlesztő, fogyasztó s ilyennemű) egyesületek alakítása és gyámolítása“ régi feladatát (3. §.) s nagy küzdelem után csak: „Az egyesület céljának megfelelő közgazdasági intézmények támogatását és fejlesztését“ (5. §.) írták elő, — igyekeztünk a fennálló országos közgazdasági jelenségekkel szemben, agitátorius, felvilágosító, közvetítő és megnyerő munkánkkal földbirtokpolitikailag úgy, mint iparilag haladni az Emke által évtizedek óta megkezdett és sikerrel folytatott uton, mely teljes diadalra vezetne, ha minden tényező oly odaadással és öntudatossággal végezné munkáját, amint azt az Emke teszi.

Már az Emke megalapítása és negyedszázados működése című I. Földbirtokparcellázás és telepítés. forrásmunkában kiemeltük, hogy az Emke nem szünő fáradozásának és agitációjának tulajdonítható, ha Erdélyben az idősebb szász és oláh (Albina) pénzüintézetekkel szemben magyar takarékpénztárak, Raiffeisen-féle szövetkezetek (első hitelszövetkezetek) alakításával, de főleg a közgazdasági Unió jelszava mellett a budapesti nagy pénzüintézetek segítségével vonásával is elértük azt, mikép az erdélyi magyar pénzüintézetek alaptökéjének, betétjének és váltótárcájának enormisan nagyobb volta mellett a magyar kézen levő jelzálogteher is 17,397.561 K-val nagyobb mint a nemzetiségeké együttvéve. Kimutattuk azt is, hogy a fejlődés ezen szép irányát csak a Magyar telepítő és parcellázó banknak az 1905. évi apr. 16-án Erdélybe jövele billentette föl, ami ellen, hogy t. i. Erdélyben a nemzetiségi vidékeken parcellázás eszközöltessék telepítés nélkül, az Emke Bethlen István gróf orsz. képviselővel együtt hiában tiltakozott. Am a baj meglévén, amit ugy a nemzetiségi, mint a magyar pénzüintézetek a „kereső töke“ és az „osztalék-politika“ jelszavával szabadon eszközöltek, kezdtük felvenni a keztyút a korlátozás, szabályozás és helyes mederbe terelés törekvésével ez irányban is. Így jelentünk meg a legjobb szakértő, Vörös Sándor udv. tanácsos, magyaróvári gazd. akad. ny. igazgató, régi buzgó alapító tagunk képviselőjével a Magyar Gazdaszövetség 1912-iki jun. 19-iki síófoki Orsz. Gazdagyülésén, ahol Bethlen István gróf „Az oláhok birtokvársárlásai Magyarországon az utolsó 5 évben“ c. munkáját a fenti irányban először bemutatá. Gyűlés után okt. 10-én 675—912. sz. alatt kezefogva a Magyar Gazdaszövetséggel, hazafias felhívással kerestük meg az ország összes fő- és alispánjait, valamint polgármestereit, hogy Maros-Tordavármegyének Bethlen István gróf indítványára szept. 17-én 5596—912. sz. alatt a telepítés és parcellázás törvényhozási szabályozása érdekében kelt feliratát még az őszi közgyűlések alkalmából pártólólag letárgyaltatni szíveskedjenek s részünkről e cél keresztülvitelére tagjaink és összeköttetéseink révén felajánltuk mind azt a társadalmi támogatást, mely rendelkezésünkre áll. Ezt követőleg a nov. 17-iki kolozsvári Emke-közgyűlésen a direktórium és a választmány megbízásából „Az Emke munkatervéhez“ c. alatt — visszatekintéssel a negyedszázados munkára is — fejtettük ki mindama teendőket, melyek az állam, a magyar pénzüintézetek s a társadalom, közte az Emke részéről is ugy kultur-, mint birtok- és iparpolitikailag eszközözendők s mely beszéd a közgyűlés rendelkezéséből kinyomtatattva (L. e jelentés 25—26 lapját), magában foglalja mindazt, ami humánus, liberális és demokrata szempontból e kérdés körül azután is mondattatott.

Tíz napra a tavalyi Emke-közgyűlés után, nov. 27-én Beldi 2. Az Orsz. Közművelődési Tanácsban. Ákos gróf v. b. t. , elnök és a tiszteleti alelnök-főtítká, a Széll Kálmán v. b. t. t. elnöklete alatt álló Orsz. Közművelődési Tanács-ban számoltak be azon megbízatásokról, melyet a testvéregyesületekkel egy Társadalmi altruista-bank szervezése tárgyában az idevonatkozó alapszabálytervezet kidolgozását illetőleg kaptak s mely beszámolóban felfektetve a követendő alapelveket, egyelőre abban történt megállapodás, vajjon nem lehetne-e az állami Altruista-bank nagyobb és hathatósabb kormány-támogatása mellett e célt elérni? Evégből e bank vezetőségével, névszerint Papp Géza báró vezérigazgatóval ugy Arkay Kálmán, az Orsz. Közművelődési Tanács ügyv. alelnöke, mint az Emke fenti ké-

küldöttei folytattak tárgyalásokat s nem lehetetlen, hogy a kapcsot megtalálni sikerül. Addig is vidékenként megneveztük az erdélyi részben, némely helyen többes számban is, azokat a bizalmi férfiakat, akikhez a bank előadandó birtokelidegenítési esetekben felvilágosításért és további eljárás végett fordulhat, de feltétlenül hangsúlyoztuk, hogy az egész ország területére rendelkezésre álló 15 millió alap-
tőke semmi, midőn az elidegenített és még elidegenítendő erdélyrészi magyar birtok értéke már is a 100 millió körül jár, amivel szemben egy dióhéjban elindulni nem lehet. Egyébként a bankhoz tett konkrét felterjesztéseink közül kiemeljük:

1. A magyarzsombori (Kolozsvm.) birtokeladási esetet, melyben kimutatva, hogy az Emke e hely, valamint a szomszéd Zutor (egykor város), Kendermál, Pusztaszentmihály, Nyerce, Mészkö magapadt tankötelesei számára még 1889-től (most két tanerős) egyesületi iskolát létesített, kértük, hogy a birtokot ne oláhok, hanem magyar odatelepítés számára megvenni szíveskedjenek. 2. A marosnémeti (Hunyadvm.) birtokeladást, melyben kimutatva e hely történelmi és irodalmi nevezetességét, mindenáron a magyar kézen való megtartást javasoltuk, ami magyar vásárló jelentkezése mellett végbe is ment. 3. A csernakeresztúri bukovinai csángó telepések egyházi szükségletei ügyét, miután bár e magántelepítés fiaskója államilag orvosoltatott, a fenti szükségletekről gondoskodás nem történt, pedig e vallásos csángó nép a Hunyad megyei oláhság torkában csak ez úton biztosítható és tartható meg a magyar állameszmének, hogy a rekonstruált csernávölgyi magyarság vissza ne essék, amint az századokon keresztül vala.

Első sorban és főleg az erdélyi magyarság közigazdasági és köz-
művelődési sorsára való tekintettel vettünk részt előleges megbeszélés alapján is ama nagyjelentőségű Nemzetiségi értekezleten, melyet Gaál Jenő dr. főrendiházi tag, elnök kezdeményezésére, mindazonáltal Széll Kálmán v. b. t. t. értekezlet elnök vezetése alatt a Magyar Társadalomtudományi Egyesület folyó évi febr. 17—18-án Budapest székesfőváros új városházán rendezett s melyen az Orsz. Közművelődési Tanácsnál és Altruista-banknál is eljáró kiküldötteink és illetve egyetértőleg a t. alelnök-főtítkárral fejtették ki az Emke szempontjából az erdélyrészi minden oldalú teendőket. Ez értekezleten Kovács Alajos, Ajtay József dr., Apponyi Albert gróf, Kenéz Béla dr., Bethlen István gróf, Gergely György dr., Jancsó Benedek dr. és mások tartalmas és tanulságos, gyakorlati előadásai és illetve felszólalásai után megállapítván a minden oldalú teendők anyaga, ennek végleges szövegezése egy az Orsz. Közművelődési Tanácsban ápr. 19-én végbement szövegező gyűlésen eszközöltetett, hol az Emkét munkás részvétellel ismét a t. alelnök-főtítkárral képviselé. Az ekként keletkezett munkálat Emlekirat alakjában megy a kir. kormány egyes tárcaminisztereihez s tudomásvétel és lehető végrehajtás végett megküldetett az egyes közművelődési egyesületeknek, természetesen mint legnagyobbnak, az Emkének is. E munkálatban foglalt eszmék és irányzások nagy része megvan a tavalyi, nov. 17-iki kolozsvári Emke-közgyűlésen „Az Emke munkatervéhez“ cím alatt elmondott beszédben s ami még szükség, földbirtokpolitikaiként is felvételük a végleges munkatervbe.

Folytatólag máj. 5-én az O. M. G. E. birtokpolitikai osztályában, Zselénszky Róbert gróf, v. b. t. t., cs. és királyi kamarás elnöklete alatt, volt miniszterek, főrendiházi tagok, orsz. képviselők,

3. Magyar Társadalomtudományi Egyesület nemzetiségi értekezlete.

4. Erdélyi birtokpolitikai értekezlet az O. M. G. E.-ben.

bankigazgatók, földbirtokosok, közgazdasági írók stb. jelenlétében és részvételével folyt le az a szaktanácskozmány, melynek magvát Bethlen István gróf orsz. képviselő „A magyar birtokpolitika feladatai Erdélyben“ című előadása képezte, az azokból folyó konkrét határozati javaslatokkal együtt. E szaktanácskozmányon, melynek színvonalát felszólalásaikkal Darányi Ignác dr. v. b. t. t., ny. kir. földművelésügyi miniszter és Sággy Gyula dr. orsz. képviselők, Pallavicini Ede örgróf, Lázár László stb. emelték — az Emkét szintén a t. alelnök-főtítkárról képviselve, kivált hitelszervezeti szempontból igyekezett az előadó gróf javaslatait támogatni, illetve kiegészíteni s e tekintetben abban a szerencsében részesült, hogy több tétel elfogadásra s a végleges megállapodáshoz való felvételre talált. Az O. M. G. E. ugyanekkor határozatilag mondta ki azt is, hogy a határozatok végrehajtása tárgyában az Emkével érintkezésbe lép.

Tekintettel, hogy a síófoki Orsz. Gazdaggyűlésen bemutatott **5. Ujabb földbirtokforgalmi statisztika,** Bethlen István gróf-féle uttörő földbirtokforgalmi statisztika, addig is míg az állam vehetné kezébe a munkát, megmutatta a további irányt, következett egy oly statisztikai munkát kidolgozásának szüksége, mely a 100 holdon alóli kis, sőt apró birtokos alanyokra is kiterjeszkedőleg, 10 évre visszamenőleg és a magyar kézre átjött birtokokat is figyelembe véve mutassa ki a nyereség és veszteség mondhatni kettős könyvviteli nyilvántartás mér egét, melyet először a telekkönyv alapján akart eszközölni az Emke, azonban áthághatatlan akadályra találva, így tette meg újabb lépéseit. Először az Orsz. Statisztikai Hivatal utján próbálkozott, folyó évi jan. 12-iki választmányi ülésében azonban örömmel fogadta a Bánffy Ernő báró nagybirtokos, Emke számvizsgáló bizottsági elnök vezetése alatt álló Erdélyi Gazdasági Egylet ama megkeresését, mely szerint az Emke erkölcsi és anyagi támogatása mellett titkára, Tokaji László Emke alapító — választmányi tag utján késznek nyilatkozott a kívánt munka elkészítésére, mire az Emke a legteljesebb erkölcsi támogatáson felül 2374 K-t folyósított. 9000 drb alkalmas kérdőív kibocsátásával, melyben a közművelődési viszonyokra és összefüggésre is történik utalás, így jött létre az „Eladó ország“ (Kolozsvár, 1913.) című ama nagy kiadvány, mely minden magyar nyereség dacára is nemcsak megerősítette, de még szomorubbakká tette a Bethlen István gróf adatait s a készülő munka kiindulása lett ama másik, most már erdélyrészi tanácskozásnak is, mely nemsokára következett.

Máj 18-ára hívta meg ugyanis az E. G. E. elnöksége az Emkét **6. Az E. G. E. Orsz. Gazdaggyűlése.** is amaz értekezletre, melynek célja volt az erdélyrészi birtokpolitikai kérdéseknek a fenti könyv alapján egy erdélyrészi Orsz. Gazdaggyűlésen is letárgyalása s melyen egyesületünket szintén a t. alelnök-főtítkárról képviselve, ugy ezen, mint a folytatólag jun. 4-én tartott további értekezleten felszólalásaival hathatós részt vett az E. G. E. által szept 8-án rendezett amaz Orsz. Gazdaggyűlésen, mely Bánffy Ernő báró elnöklete alatt, Bethlen István gróf és Tokaji László előadásában főleg az állam és a társadalom teendőit fejtegeté. A gazdaggyűlésen az anyaállam hozzáértő szakfériai és kiváló fiai is megjelene, ott egy Bernáth István, Meskó Pál, Mezei Gyula, Osztrólczy Miklós,

Szentkirályi Akos dr. stb. mélyítették ki a tanácskozást, annak eredménye a két előadó javaslatainak elfogadása és a végrehajtás tárgyában a további lépések megtételének kimondása lön. Az első előadó előterjesztései lényegökben ugyanazok, amelyeket az Emke kiküldöttjének befolyásával az O. M. G. E. máj. 5-iki szaktanácskozmánya is elfogadott s melyek első sorban a törvényhozást és az államot illetik, a másik előadó pedig az E. G. E. és az Emke kézfogása mellett, jobbara az egyesületünk által eddig is követett közművelődési és közgazdasági irányok még intenzívebb kifejlesztésére hivatkozott. Tekintettel, hogy az Emke új Munkaterve kidolgozásánál a birtokpolitikai kérdésre nézve épen Tokaji László úr, az E. G. E. titkára van felkérve, így előterjesztésével ily irányban az Emkében is nemsokára találkozunk. Ez előterjesztések elseje természetszerűleg ismét a hitelügy szervezésére, az általunk folyton hangoztatott és propagált eszmére tér vissza utolsója pedig, ami a múltban is fennállt, egy állandó birtokpolitikai osztály létesítését kívánja és pedig együttesen a két egyesület kebeléből. A kir. földművelésügyi min. közölve velünk a kirendeltségek új szervezeti szabályzatát, ez uton is a vállvetett akcióra figyelembe vesszük a kapcsolatot.

Ez osztály eleven működését és az élettel való kontaktusát kívánta előkészíteni az Emke t. alelnök-főtájkára amaz előadásával is, melyet az Erdélyrészi tanítóegyesületek szövetségének folyó évi nov. 15-iki kolozsvári közgyűlésén „A tanítószág feladata az erdélyi földbirtokpolitika körül” cím alatt tartott s melyben vázólva az erdélyrészi birtok- és ipari viszonyoknak az Emke fennállása óta való fejlődését s a mutatkozó veszélyeket, az összes tanítószágot örszemekül s egy-szersmind bizalmi közegekül az Emkébe való belépésre kérte föl, hogy a központban törzskönyv felfektetése mellett nyilvántartatván a legkisebb rezgelődések és rebbenések is, az egyesületnek módjában álljon gyorsan s mintegy a villám szárnyain állam, pénzintézetek, társadalom stb. közbevonásával s lehetőleg a saját erején is megtenni a mi szükségeltetik. Az előadás, illetve a javaslat nagy lelkesedéssel fogadtatva, a Szövetség elnökségével egyetértőleg meg is indult a legmesz-szebb menő szervezkedés. Hitelügyi kérdéseinkre nézve felvilágosításokat adtunk az Altruista-bank, az Osztrák-magyar bank stb. egyes tisztviselőinek, a beérkezett kérdések szerint.

Mind e felvilágosító, közbenjáró, ébresztő és ágítáló munkában azonban egy közbejött Emke legelővásárlási indítvány ötletéből minden kételyt és kísérletet kizárólag 9. jegyzőkönyvi szám alatt ismét „egyhangulag és közfelkiáltással” ellentetés nélkül kimondotta a választmány folyó évi jan. 12-iki ülése, hogy folytatva az eddigi helyesnek és üdvösnek bizonyult utat, „az egyesület alapvagyonát úgy, miként az Emke nagy alapítói és létrehozói annak idején szintén közakarattal és közlelkedéssel megállapították s amire a közalapítványi kir. ügyigazgatóság is óva figyelmeztet, soha semmi körülmények között és semmi szin alatt kockázatos vállalatoknak ki nem teszi”. Szükséges ezt hangsúlyoznunk itt is, mert amint a közölt vagyonkimutatásokból is kitetszik, az egyesület vagyona amúgy is földbirtokban (Algyógy, Magyarkályán és Tövis), a földhittel érdekét is tápláló záloglevelekben s alig 740.948 K 94 f értékben van

7. Az erdélyi néptanítók bevonása.

8. Az Emke vagyona kockázatos vállalatokra nem használható.

takarékpénztárakban elhelyezve, miután az elhelyezés egyrésze, 500.000 K-ig az eladott s ismét építendő Emke-palota, Emke-székház (nem luxus-épület, hanem az egyesület tekintélyét és Erdély középpontja, Kolozsvár szépségét emelő nagyszabású bérház) ára, — a fenti betéteket pedig a nemzetiségi versenynek kített vidéki magyar takarékpénztárakból és hitelszövetkezetekből könnyűszerűleg kivonni nem lehet. Más lapon azonban földbirtokpolitikai kérdésekben, számos kisebb esetben is folytattuk a minden irányu közvetítést, — így támogattuk a Székely Társaságok Szövetségének az erdélyi földbirtokpolitika ügyében utóbb szintén a képviselőházhoz itett felterjesztését; közbenjártunk az Altruista-banknál a magyarkapusi (Kolozsvm.) gazdakör birtokvására, a kir. földművelésügyi miniszternél a héjasfalvi (Nagy-Küküllővm.) létesítendő munkásházak és a keresztvári (Háromszékvármegye) közlegelők ügye, az Erdélyrészi Magyar Jelzáloghitelbanknál, Erdélyrészi min. kirendeltségnél és más intézeteknél egy-egy erdőszentgyörgyi (Marostordavm.) cserna keresztúri (Hunyadv.) egeresi (Kolozsvm.) stb. birtokeladás ügyében úgy, hogy az Emke ezen a téren is egy birtokpolitikai osztály, vagy iroda szerepét viszi.

A földbirtokpolitika mellett azonban egy pillanatig sem felejtettük 9. Erdélyi ipar-
el azt a nagy igazságot, hogy Erdély hegy-és vízrajzi alkatánál, ke-
letre és nyugatra két alföldre támaszkodó helyzeténél, természeti kincseinél, a szé-
kelység ügyességénél, szaporaságánál és földnélküliségénél fogva mégis első sorban
ipari jövőre hivatott országrész, mely irányban való fejlesztését már az a ténykö-
rülmény is igazolja, mert a mezőgazdaságot az ipar és kereskedelem dominálja s
végeredményében azé lesz Erdély, aki ezen a téren felülkerül. Azért kértünk fel a
Munkaterv e pontja elkészítésénél oly szakértőket, mint azt a IV—V-ik lapon
előadók s rendelkezésre álló anyagi erőnkhez képest folytattuk az iparszakokta-
tás, iparostanonc-képzés, iparpártolás és általán az iparfejlesztés terén a
a tőlünk kitelhető segédkezést. Így folyósítottuk a Kovács Sándor-féle székely
ipari alapból a lefolyt évben is a következő segélyeket:

Brassói Székely Társaságnak az 1913/14 tanévre székely iparos tanoncok elhelyezésére (foly 1906-tól)	1000 K
Dáné Gyula m. kir. iparművészeti II. éves növendék ösztöndíja	300 K
Dóczyné-Berde Amália nagyenyedi áll. tanítónőnek külföldi női kézimunkák tanulmányozására	200 K
Erzsébetvárosi alsófoku iparostanonc-iskolának	100 K
Harkó Gyula dr. kolozsvári szabósegéd külföldi tanulmányutjára	400 K
Istvánffy József nagydísznódi szövőipari szakiskolai növendék ösztöndíjára	400 K
Józsa Adolf felsőipari szakiskolai tanuló ösztöndíjára	200 K
Károly Gyula felsőipariskolai tanuló ösztöndíjára	200 K

K o l o z s v á r i kereskedelmi és iparkamara karácsonyi vásárjára	200 K
L i s k a Béla kolozsvári fémipariskolai tanuló ösztöndíjára.	200 K
M a k u t z Alajos gyakorlati ipari pályán levő növendéknek	150 K
N a g y s z e b e n i magyar iparostanonciskola segélyére	200 K
P é t e r Pál áll. mechanikai és órásiipari szakiskolai növendék ösztöndíjára	300 K
R é d i g e r Béla m. kir. iparművészeti II. éves növendék ösztöndíjára.	300 K
S z a b ó Sándor ipari szakiskolai tanuló ösztöndíjára	200 K
T ö r ö k Dénes nagydísznódi szövőipari szakiskolai növendék ösztöndíjára	200 K
Szolnok-Doboka megyei, kékesi ipari és gazdasági kiállításra	200 K
Összesen	<u>4750 K</u>

Ezen kívül több esetben jártunk közben b u k o v i n a i, r o m á n i a i s h a z a i fiúk iparos pályára leendő elhelyezése tárgyában s V á r ó Béni kir. tanácsos, Kolozsvármegyei kir. tanfelügyelő, választmányi tag azon indítványát, hogy az új nemzedék mesterségesen az iparos pályára tereltessek, áttettük a Munkaterv idevonatkozó pontja alá. Flóris Áron dr. magyar stílusú kenyérkereseti rajzoktatási rendszerét az iskolákban a lefolyt évben is terjesztettük. Képviseltettük magunkat — a zászlószegek megváltásával — a kolozsvári Iparosinas-Otthon, keresztényszocialista egyesület s a Nagyenyedi iparos önképzőkör lobogószentelő ünnepein is, utóbbinál T ö r ö k Bertalan fiókválasztmányi alelnök által.

Bár a h o n i - i p a r v é d ő m o z g a l o m a politikai viszonyok hatása alatt országosan szünetelni, illetve lankadni látszik, az Emke folytatta útját úgy, mint azelőtt ezen a téren is, különösen azon gyárak erkölcsi támogatása, illetve terményeinek védőjegyezése által, melyben az egyesület nem haszon, hanem a külföldi behozatallal szemben a megnyugtató, a honi eredet biztosítása vezet. Ez alapon felkarolt gyáraink állandó — a lefolyt évben febr. 14—17-én és júl. hóban a főkönyvvezető által Nagyváradon és Budapesten — helyszíni korlátlan megvizsgálása mellett, a múlt közgyűlés óta a szóban levő gyárak a következő összegekkel viszonozták az Emke fáradozását és költségeit:

1. Emke gyűjtő és melléktermékek után a Temesvári I. Gyűjtőgyár r. t.-tól	4060 K 03 f
2. Emke rizskeményítő után a budapesti Unió keményítő gyárak, B e i m e l és B a s h t ó l	966 K 03 f
3. Emke padló- és parkett fényezőmáz után a nagyváradi Berkes lakk- és festékgyár r. t.-tól	700 K „
4. Emke gyertya-és szappan után a budapesti Flóra stearingyertya-és szappangyár r. t.-tól	82 K 15 f

5. Emke naptár után a budapesti Posner Károly Lajos és fiaitól	43 K 24 f
6. Emke vászon után az újpesti Magyar Pamut- ipar r. t.-től	204 K 12 f
7. Littke Lőrinc kolozsvári drogériája Emke cím használatáért	150 K „
Összesen	6205 K 57 f.

Egyes gyártmányaink tárgyában pártoló felterjesztést tettünk a kir. honvédelmi, belügyi és közoktatásügyi miniszterekhez. Tárgyalásokat folytattunk, illetve felvilágosításokat adtunk Füstös és Varga szegedi cégnek, továbbá H. Szántó István kissebesi Emke-tanítónak kalotaszegi varottasok, Neumann és Dochekál debreczeni cégnek háziipari és kézimunka kiállítás, Kauppe Arthur-nak Budapesten egy Kolozsvárt felállítandó gyermekjátékgyár, Hirn Sámuelnek egy bányakutató bizottság szervezése, Czambel Sámuelnek gyönyönövények beszerzése stb. tárgyában. A kereskedelemügyi miniszter megkeresésünkre a Saul D. Modiano triezsti cég által jogosulatlanul bejegyzett Emke-szivarokpapír és hüvely védjegyét törölte.

Ha nem nyomasztanak az Emkét az iskolák és óvók 11. További ipari építései, melyeket első sorban egyesületi feladatnak minősítenek az tervek. érdekelt tényezők és a közvélemény, a népiskolai konviktusok és napközi otthonok mellett — a népházakat nem is említjük — első sorban az iparostanonc-otthonok és gyakorló iparosoknak forgótőkével, szerzőszámmal ellátása és letelepítése, a kissármási földgáz felhasználásával ipari empóriumok teremtése kellene, hogy elfoglalja ipari irányban az egyesület feladatát. Erre azonban a társadalom oly összetartása, oly egyetértő és áldozatkész fellépés kellene, melyre az Emke, amint a VI-ik lapon is előadtuk, nem szünő bizalommal és kitartással hívja az ország közönségét abban a tudatban, hogy az egyesület feladatát a nemzet társadalma a dicsőséges kezdet és haladás után nem látja befejezve, sőt inkább jól megindítva és a heíyes *utra vive* s naponta új és új társadalmi mozgalmak és egyesületek után kapkodva, munkásai buzgalma folytán sem fogja féluton és befejezetlenül hagyni ezt a gyönyörű alkotást. De talán 30 évi tisztán társadalmi munka után, mely alatt kizárólag a nagyközönség zsebéből fillérek útján hoztuk létre azt a 4 millió K alaptőkét és közművelődési és közgazdasági célokra kiadott 6 milliót, együtt 10 millió K-t, amit előteremteni birtunk, minden tolakodás és alkalmatlankodás nélkül számíthatunk ez irányban a m. kir. kormány nagyobb mértékű támogatására is, annál is inkább, mert amint múlt évi nov. 17-iki közgyűlési beszédünkben óhajtásként kifejeztük, azóta létrejött a kereskedelemügyi miniszteri Székely ipari kirendeltség is s ez uton ipari érdekeinkre nézve a három kamarán kívül új levegő nyílt.

ÖSSZEFOGLALÁS.

Az előadottakból kitűnik, hogy az Emke jelenlegi kész vagyona 3,780.889 K 32 f, ha pedig hozzávesszük azon 590.059 K 94 f értékű várandóságokat (L. X-ik l.), amelyek szerződések, végrendeletek és más közgyűlési intézkedések alapján bizonyos idő alatt feltétlenül illetni fogják az Emkét, így az egyesület kész és várandó vagyona

már most 4.370.949 K 26 f, amiben az 1 millió K forgalmi értékkel bíró algyógyi alapítványi birtok is csak 615.189 K 79 f-rel szerepel. Az egyesület lefolyt évi költségvetése 217.091 K 09 f, tőkekamat, vagyis járadékjövedelem volt, amihez járult 56.000 K letét, együtt tehát 273.091 K 09 f. Ez összeg terhére 155.050 K-val létesített, vagy a kor szellemében kibővített, továbbfejlesztett az Emke ez évben 32 állami, községi és felekezeti iskolát, amire az érdekelt vegyesajku politikai, vagy egyházközségek képtelenek lettek volna s így az Emkére hárult a helytálló feladat. Fentartottunk egy nagy székelly földműves iskolát, árvaházzal kapcsolatban, 6 önálló Emke-iskolát és 7 óvodát, 9 gyermekmenedékhelyet; kiosztottuk a József főherceg Ö Fensége nevére rendelt 10.000 K néptanítói jutalmat 160 tanító, tanítónő és óvónő között; iskolai egyéb segélyekre adtunk 3199, napközi otthonokra 3360 K-t; 8200 K értékben létesítettünk 20 új nép- és katonai könyvtárt, amellyel ezek száma Erdély községeiben és katona parancsnokságainál 242-re emelkedett s a készletünkől kiosztott egyéb művekkel és könyvszekrényekkel együtt a lefolyt évben elértük a 15.000 K kiadást; nemzetiségi vidékeken a magyar dalt, érzést és szót megőrző 116 népdalaskörünkhöz létesítettünk 7 ujat, díszes nemzeti színű lobogókkal és más felszerelésekkel látva el őket: ifjusági egyesületeink száma 35. A felnőttek vezetése terén tartottunk 112 községben 1783 szabadelőadást, ami az Orsz. Szabadoktatási Tanács segélyével 10698 K-ba került s 1000 K-val szaporítottuk az előadásokhoz a vetítő gépeket; 9 vármegye 27 községben 657 tanulóval szerveztünk felnőtt analfabéta oktatást, ami az Orsz. Közművelődési Tanácstól és az Emkétől együtt 1955 K 75 f-t vett igénybe; ezzel az Emke e tanfolyamok beindítása óta az utolsó négy évben 1247 tanfolyamot rendezett 9209 felnőtt magyar tanulóval, fel egészen a 70 évesig, kik közül 6 elemi osztálynak megfelelő bizonyítványt kapott 3903. A templomépítő alapból kaptak egyes községek 1030 K-t; szerződéses egyházi segélyek 1210 K. Az egyesület legújabb kiadványai és irodalmi megrendeléseik közül kiemelendők különösen az „Egységes magyar birodalom“ és az „Eladó ország“ című művek, melyek nemzetiségileg és közgazdaságilag, az utóbbi erdélyi földbirtokforgalmilag, nyújtanak az ország közönségének és a napisajtónak felvilágosítást s mely összes kiadványi célokra szintén 6128 K 75-ft adott ki az Emke. A névmagyarosítások annyira szükséges folytatásán kívül, 11.500 K-t fordított a választmány népházakra; kegyadományokra is jutott 1584 K 60 f-t s hazafias emlékekre 9244 K. Vegyes kulturális ügyekre 1450 K. A közgazdasági akciók terén kezefogva a Magyar Gazdaszövetséggel, az O. M. G. E.-vel, Erdélyi Gazdasági Egyesülettel, Orsz. Közművelődési Tanáccsal, Magyar Társadalomtudományi Egyesülettel és Altruista-bankkal, nagyszabású akciót indítottunk az erdélyi földbirtokpolitika, illetve a telepítés és parcellázás nemzeti irányba indítása tárgyában, vezető szereppel felvettük egy Társadalmi altruista-bank létesítése eszméjét is s tekintettel a földbirtok kérdésének az iparral és kereskedelemmel való belső összefüggésére s Erdély nemzeti jellegének első sorban ipari és kereskedelmi uton való biztosíthatására, amire a természeti helyzet és fekvés is utal, az iparoktatás, iparfejlesztés és iparteremtés útján messzeható agendákat vezettünk be és irtunk elő. Előmozdította ezt az Emke új negyedszázados Munkaterve felfektetése, amelynél kultur-, ipar- és földbirtokpolitikailag az erdélyi kir. tanfelügyelőkön s magyar egyházi főhatóságokon kívül ipari és birtok-

politikai irányban a legjobb szakértőket kértük fel az előadói tisztre s mely tárgyban 1914. jan. 6-án lesz Kolozsvárt a nyilvános szaktanácskozmány, illetve diszkusszió. Egyebekben folytattuk az egyesület Ujjászervezése kérdését új fiókválasztmányok létesítésével s az Erdélyrészi magyar tanítóegyesületek szövetségi közgyűlésén 1913. nov. 15-én a helyzetet ismertető beszéd kíséretében kérve fel az összes tanítókat, hogy örszemekül és a helyszínén működő bizalmi tényezőkül lépjenek be az Emkébe, ami egyhangu lelkesedéssel ki is mondatott. Párhuzamosan és kapcsolatban az Emke további anyagi eszközei előteremtése végett a jubileum óta 120.000 új gyűjtőív kibocsátásával ráztuk fel az ország közönségét, aminek eredménye a mostoha gazdasági és pénzügyi viszonyok dacára már is, hogy 2 év alatt 153.860 K 03 f új vagyon folyt be az egyesület pénztárába, amiből 76.465 K 41 f a lefolyt évre esik úgy, hogy az utóbbi két év új bevétele az az egyesület fennállása óta a legjobbak közé tartozik. Ez alapon az egyesület járadékjövödelme is 1114 K-val növekedett úgy, hogy ma 208.962 K 92 f járadék az, mely az Emkének örök időkre rendelkezésére áll. A tagok száma 2045 örökös és alapító s 6000 rendes, kik közt 17.798 K aláírással növelték a várandóságot a mult közgyűlés óta legujabban belépett tagok. Egy szóval, minden állami és külföldi segély nélkül, az ezerfelé s közelebbről 55 közmívelődési egyesületre is szétoszlott magyar társadalom közepette az Emke mint „hullámtörő gát“, mint „mentsvár“ állja meg a maga helyét a délkeleti hegyvidéken annál is inkább, mert a sajnos tapasztalat szerint minden megoldhatatlan és nehéz kérdés, mely az-államnál, egyháznál, pénzintézeteknél, vagy a társadalomnál megbukik, végeredményében és feltétlenül az Emkénél keres és talál menedéket. Az Emke pedig mint egy igazi orvos, mint egy irgalmas szamaritánus igyekszik legalább enyhítő balzsamcseppel, a szeretet adományával helytállani, felkelteni és lábra állítani az „erdélyirész magyarságá“-nak nevezett nagy beteget, mert messze fekszünk a periferián, a predeáli határszél gyorsvonaton is tízenkettőfél órányira van az ország szívéből, Budapesttől, Csík-, vagy Besztercze-Naszód vármegye szélére pedig kerek 24 óra alatt jutunk el. Az 1867. évi kiegyezéstől s illetve az Unió kimondása óta a székesfővárosból és az Alföldön át csak lassu sugarakban jutott el hozzánk a tápláló vér s a közvélemény csak nagy nemzetközi veszély idején riadott fel, hogy a fedetlenül maradt és úgy nemzeti, mint szociális szempontból elhagyott Erdéllyel már most mi lesz? De mi lesz Magyarországgal és az egész „monarkiával“, mely orosz, német, sőt román hadászati írók szerint is Erdély elestével szerteüllik, hiszen az évszázadok folyamán a honfoglaló Árpádtól kezdve azért igyekeztek mindig megszállani és birtokolni ez országrészt nemzeti és a többi királyaink. Ezért tartották meg innen a magyarságot és a jövőt erdélyi fejedelmeink. De most Romániából hat vasuttal hat hadtest szalad ez országrésznek, egy orosz és egy szerb jöni fog pedig Besszarábiából és Szerbiából s mi egyetlen erdélyi közös hadseregi hadtest mellett ütjük, vágjuk, kritizáljuk és marcangoljuk a nyomor és szenvedés fölött a Krisztus néhány kenyérével és pár halacskájával, síró gyermekei közt könyező szemekkel álló, valóban komoly, virrasztó és minden irányban áldozókész nemzeti intézményünket, az Emkét, mely csak a jubileum óta is két év alatt 589.208 K-t, tehát fél millió K-nál nagyobb összeget fordított a leggondosabb elhelyezéssel, az egyesület szerény fenntartása mellett, segélyekkel!